

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Vývoj ekonomiky a hospodářský cyklus

Dagmar Votýpková

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomických teorií

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Dagmar Votýpková

Provoz a ekonomika

Název práce

Vývoj ekonomiky a hospodářský cyklus

Název anglicky

Economic development and economic cycle

Cíle práce

Cílem práce je charakterizovat vývoj hospodářského cyklu a jeho jednotlivé fáze. V rámci makroekonomie a hospodářského cyklu rozvést pojem magický čtyřúhelník a ním spojené pojmy jako jsou hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost a obchodní bilance. V praktické části bude vývoj hospodářských cyklů v České republice za určité období.

Metodika

V teoretické části bude využito studium literatury a komparace jednotlivých zdrojů. Budou využity sekundární data. V praktické části budou analyzovány statistické a ekonomické údaje. Budou pozorovány postupné změny hrubého domácího produktu v České republice.

Doporučený rozsah práce

50 – 70 stran

Doporučené zdroje informací

Česká republika ve světle ekonomických teorií – Josef Brčák, Bohuslav Sekerka, Dana Stará, Roman Svoboda, Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, ISBN: 978-80-7380-369-8

HOLMAN, R., Makroekonomie. C.H.Beck, Praha 2004, ISBN 80-717-9764-2

Makroekonomie – Josef Brčák, Bohuslav Sekerka, Plzeň : Vyd. a naklad. Aleš Čeněk, 2010, ISBN: 978-80-7380-245-5

MANKIW, N. Zásady ekonomie. 1. vyd. Praha: Grada, 1999, 763 s. ISBN 80-716-9891-1

SAMUELSON, PAUL A.; NORDHAUS, WILLIAM D. Ekonomie. Praha: NS Svoboda, 2013. 715 s. ISBN 978-80-205-0629-0

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Elektronicky schváleno dne 22. 10. 2014

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 08. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Vývoj ekonomiky a hospodářský cyklus" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 13. března 2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Josefu Brčákovi, CSc. za jeho odborné vedení a přínosné rady při zpracování bakalářské práce.

Vývoj ekonomiky a hospodářský cyklus

Economic development and economic cycle

Souhrn

Bakalářská práce obsahuje dvě části a to teoretickou a praktickou. Práce je zaměřena na hospodářský cyklus v České republice za období 2006 až 2011, resp. do roku 2014. V teoretické části se práce zabývá pojmy hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost a hospodářský cyklus pomocí studia literatury. Tyto pojmy jsou dále analyzovány v praktické části. Je zde analýza jednotlivých ukazatelů v rámci České republiky za dané období, a následně jsou srovnány s vybranými státy. V praktické části je dále popsán hospodářský cyklus ČR v letech 2006 až 2011 a jsou zde rozebrány jednotlivé fáze tohoto cyklu. Nakonec je analyzované postavení České republiky v rámci vybraných států a jsou uvedeny výhledy do budoucna.

Summary

The bachelor thesis is divided into two parts: the theoretical and the practical one. It focuses on the economic cycle in Czech Republic during the period from 1997 to 2009 or 2014. The theoretical part deals with concepts of gross domestic product, inflation, unemployment and economic cycle through the study of literature. These concepts are further analyzed in the practical part. This part introduces the analysis of individual indicators within Czech Republic for the mentioned period and compares them with other selected countries. Furthermore, the practical part describes the economic cycle in Czech Republic for the period from 1997 to 2009 and analyses individual stages of this cycle. Finally, it analyses the position of Czech Republic within the selected countries and introduces future prospects.

Klíčová slova: hospodářský cyklus, fáze hospodářského cyklu, magický čtyřúhelník, hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost

Keywords: business cycle, stadiums business cycle, magic square, gross domestic product, inflation, unemployment

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Cíl a metodika práce	10
2.1	Cíl práce	10
2.2	Metodika práce.....	10
3	Teoretická část	11
3.1	Magický čtyřúhelník	11
3.2	Hrubý domácí produkt	13
3.2.1	Výpočty HDP.....	14
3.2.2	Hrubý národní produkt.....	15
3.2.3	Nominální a reálný HDP.....	16
3.2.4	Osobní a disponibilní důchod	17
3.2.5	Čistý ekonomický blahobyt	17
3.2.6	Alternativní ukazatelé	18
3.2.7	Vývoj HDP v posledních letech.....	19
3.3	Inflace.....	19
3.3.1	Stupně inflace	20
3.3.2	Příčiny inflace	21
3.3.3	Měření inflace	23
3.3.4	Důsledky inflace	24
3.4	Nezaměstnanost.....	25
3.4.1	Druhy nezaměstnanosti.....	26
3.4.2	Doba trvání nezaměstnanosti	27
3.4.3	Měření nezaměstnanosti	27
3.4.4	Příčiny vzniku přirozené nezaměstnanosti	28
3.4.5	Dopady nezaměstnanosti	29

3.5	Hospodářský cyklus	30
3.5.1	Charakteristika hospodářského cyklu	30
3.5.2	Typy hospodářského cyklu	31
3.5.3	Fáze hospodářského cyklu	32
3.5.4	Hlavní kategorie teorie hospodářského cyklu.....	35
3.5.5	Předvídání hospodářských cyklů	36
4	Praktická část	37
4.1	Historie hospodářských cyklů	37
4.2	Analýza jednotlivých ukazatelů v České republice	38
4.2.1	Analýza hrubého domácího produktu.....	39
4.2.2	Analýza inflace	44
4.2.3	Analýza nezaměstnanosti.....	46
4.3	Vývoj hospodářského cyklu v letech 1997 - 2009.....	48
4.3.1	Dno roku 1997	49
4.3.2	Expanze 1998 - 2006	49
4.3.3	Vrchol roku 2006	50
4.3.4	Krize 2007 - 2009	50
4.3.5	Dno roku 2009	51
4.4	Vývoj hospodářského cyklu od roku 2010 do roku 2013	52
4.5	Srovnání ekonomiky ČR s jinými státy	53
5	Postavení ČR a výhledy do budoucna	60
6	Závěr	62
7	Seznam literatury	64
8	Seznam obrázků.....	66
9	Seznam grafů	66
10	Seznam tabulek.....	66

1 Úvod

Ekonomika je nedílnou součástí každého státu a tím i každého občana. Ekonomika je totiž okolo každého člověka. Ať už jde o zaměstnání, důchody, ceny potravin či strojů, vzdělání nebo styky se zahraničím. Ekonomika se týká všeho, a jestliže zkolabuje, tak zkolabuje i mnoho dalších věcí.

Aby tedy neupadal ekonomický, kulturní a společenský život, je potřeba, aby se ekonomika vyvíjela. Tato práce vývoj hospodářského cyklu v České republice sleduje v rámci jednoho období. Na tomto pozorování lze ukázat obecné teorie hospodářského cyklu a tím jej také pochopit.

2 Cíl a metodika práce

2.1 Cíl práce

Cílem práce je charakterizovat vývoj hospodářského cyklu a jeho jednotlivých fází. V teoretické části jsou vysvětleny pojmy hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost, a hospodářský cyklus.

Hlavním cílem je pozorování vývoje hospodářského cyklu v České republice v letech 1997 – 2009 a vysvětlit na něm jednotlivé fáze. Dílčím cílem je pozorování jednotlivých ukazatelů v daném období, následně také srovnání hodnoty daných ukazatelů s vybranými státy. Toto porovnání však je v rámci kratšího období a to rok 2006 až 2014. Konečným cílem je prognóza vývoje ekonomiky do budoucna.

2.2 Metodika práce

V teoretické části je využito především studium literatury, ty jsou případně doplněny internetovými zdroji. Výstupem je rešerše dané literatury.

V praktické části jsou použita sekundární data. V rámci hlavního i dílčích cílů jsou analyzovány statistické a ekonomické údaje. Analýza probíhá v čase a prostoru.

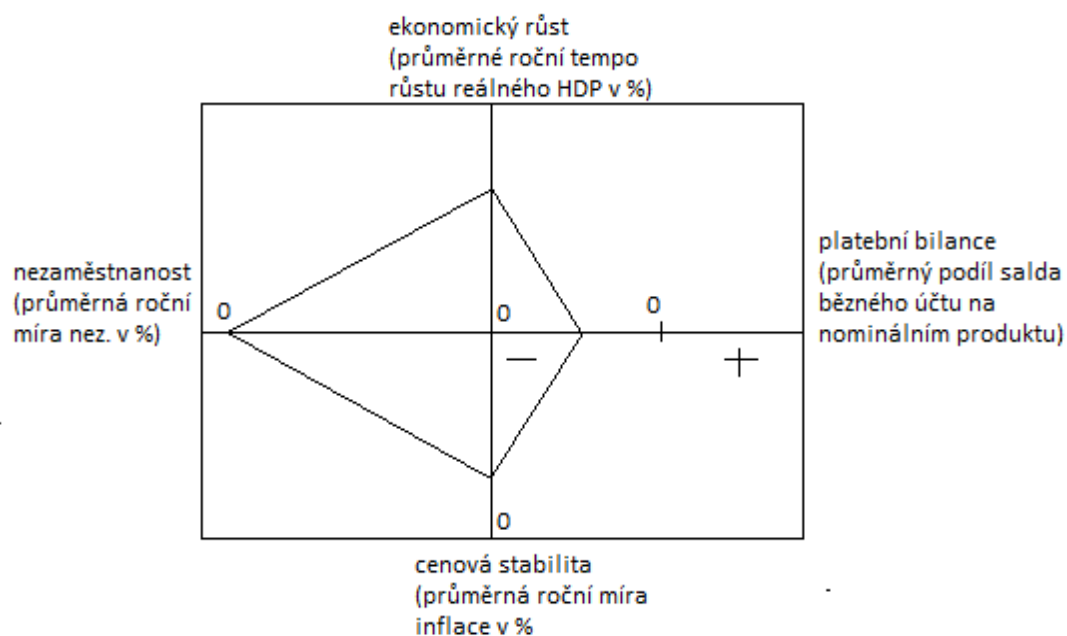
Časová analýza používá data z grafů či indexů. Jsou to právě ta data, která jsou potřeba pro pozorování hospodářského cyklu v České republice. Sledují se zde také jednotliví ukazatelé za období 1997 – 2009. Syntézou analýz těchto ukazatelů vznikají podklady pro hlavní cíl, tedy vysvětlení fází hospodářského cyklu. Právě při syntéze je vidět, jak se jednotliví ukazatelé ovlivňují. Analýza prostorová zahrnuje porovnání sledovaných ukazatelů České republiky s vybranými státy. Následuje opět syntéza, aby mohl být prognózován další vývoj.

3 Teoretická část

Vývoj ekonomiky je důležitý pro každý stát. Je to otázka každého dne. Tento vývoj je ale třeba, v rámci jeho zachování, vyčíslit. Takovéto vyčíslení je mnohdy obtížné, protože ekonomické ukazatele často nezohledňují „neekonomická“ data (např. vzdělání, životní úroveň, volný čas apod.). Nejčastějším ukazatelem vývoje ekonomiky je hrubý domácí produkt. Dalšími důležitými ukazateli jsou také inflace a nezaměstnanost. Díky těmto ukazatelům lze ekonomiku dané země porovnávat i s jinými státy.

3.1 Magický čtyřúhelník

Magický (Kaldorův) čtyřúhelník ukazuje vztah mezi čtyřmi ekonomickými veličinami. Udává celoroční ekonomickou situaci určité země. Ekonomická situace se měří čtyřmi hlavními ekonomickými úkoly, tj. hrubý domácí produkt (ekonomický růst), inflace, nezaměstnanost a platební bilance. Hodnoty ukazatelů se do čtyřúhelníku zadávají převážně v procentech.

Makroekonomická úloha státu, 11/09/2014 (online)

Obrázek 1- Magický čtyřúhelník

K sestavení magického čtyřúhelníku je třeba dvou na sebe kolmých přímek. Průnikem se tyto dvě přímkové rozdělí na čtyři polopřímky. Každá z nich odpovídá jednomu z ukazatelů, jak je vidět na obrázku 1. Polopřímky mají odlišně položené body. U ekonomického růstu leží nula na průniku přímek. Čím větší ekonomický růst (větší procento), tím je bod na této polopřímce dále od středu a tím je i lepší. U nezaměstnanosti a inflace je to opačně. Nula leží co nejdále od průniku a průnik odpovídá sto procentům. Ať jde o nezaměstnanost nebo inflaci, tak je u těchto ukazatelů lepší, když jsou co nejmenší, tudíž co nejdále od středu. Platební bilance se může na magickém čtyřúhelníku značit buď jak je na obrázku 1, tzn., že se polopřímka rozdělí na dvě poloviny a uprostřed je nula. Část od nuly ke středu polopřímek ukazuje záporné hodnoty platební bilance a naopak. Platební bilance se takto značí, když je uvedena v číslech. Jestliže bude uvedena v procentech, pak je situace stejná jako u ekonomického růstu, tzn., že nula leží na průniku přímek.

Pro ekonomiku je nejlepší, když má magický čtyřúhelník co největší plochu, tj. když jsou jednotlivé hodnoty co nejdále od středu. To je také důvod, proč mají jednotlivé polopřímky jiný počátek. U HDP a platební bilance je lepší, když jsou jejich hodnoty co nejvyšší, naopak u inflace a nezaměstnanosti jsou lepší nižší hodnoty. Ovlivňování jednotlivých ukazatelů, aby měly všechny co nejlepší hodnoty, je však problematické, protože tyto cíle se navzájem ovlivňují.

Ovlivňování může být buď komplementární, nebo konfliktní. Komplementární ovlivňování znamená, že se jednotlivé cíle doplňují. Když se jeden ukazatel zlepší, tak selepší i ten druhý a naopak. Například se zvýší ekonomický růst, což způsobí, že se začne více vyrábět, podniky potřebují více pracovníků, takže klesá nezaměstnanost. Na druhou stranu konfliktní ovlivňování znamená, že když se vylepší hodnoty jednoho ukazatele, zhorší se hodnoty druhého ukazatele. Jestliže se tedy např. zvýší ekonomický růst, poroste inflace. Toto vzájemné ovlivňování se samozřejmě může promítnout i u několika ukazatelů najednou. (ekospace.cz, 2013)

Aby se dal magický čtyřúhelník jednoznačně prohlásit za "malý" nebo "velký", je třeba srovnat alespoň dva čtyřúhelníky. Lze porovnat např. dva čtyřúhelníky jednoho státu za dvě různá období, nebo dva čtyřúhelníky za stejné období, ale u jiných států.

3.2 Hrubý domácí produkt

Vývoj ekonomiky se dá sledovat a vyčíslit pomocí několika ukazatelů. Nejčastějším z nich je hrubý domácí produkt (HDP). Jelikož se výdaje a příjmy v ekonomice musí rovnat, lze HDP počítat jak z příjmů, tak z výdajů. Aby se daly srovnávat nejrůznější příjmy a výdaje, musí se HDP počítat v penězích (nelze sečíst jablka s auty).

Hrubý domácí produkt je tržní hodnota všech finálních statků a služeb vyrobených za dané časové období na území daného státu.

Aby se daly výrobky srovnávat a sčítat, používá se **tržní hodnota**, která určuje peněžní vyjádření výrobků v tržní ceně. Tržní cena se používá proto, že hodnotí statky a služby pomocí aktuální nabídky a poptávky, takže přímo odráží hodnotu statku nebo služby, kterou jsou lidé ochotni zaplatit. Nelze sčítat např. jablka s pánvemi, ale lze sčítat jejich tržní cenu. (Mankiw, 1999, str. 471)

Pro úplné zmapování ekonomické aktivity se do HDP zahrnují **všechny** legální statky a služby. Nelegální statky a služby jsou velmi obtížně vyčíslitelné, takže se do HDP nezahrnují. Dále se sem také nezahrnují doma vypěstované nebo vyrobené statky, které vlastník dál neprodává. (Mankiw, 1999, stránky 471 - 472)

Finální statek (nebo služba) je to, co se na trhu prodá a je určeno konečnému spotřebiteli. Naopak meziprodukt je statek, který se v daném období vyrobil a současně i spotřeboval (suroviny, polotovary, materiály, služba podnikům). (Brčák & Sekerka, 2010, str. 17) Například v pekárně se nakoupí mouka na housky. Mouka je meziprodukt a upečená houska je finální statek. V HDP se počítá pouze s finálním statkem, protože v ceně finálního statku je už meziprodukt započítán. Kdyby se započítával i meziprodukt, byla by mouka započítána dvakrát. Výjimkou je, když se z meziproduktu stane zásoba, která se nestihne v daném období spotřebovat. V tomto případě se meziprodukt do HDP započítává.

Do HDP se zahrnují veškeré **statky** (auta, nábytek, sekačka, potraviny, oblečení, knihy) a **služby** (dovolená, návštěva lékaře, úklid, kadeřník), které jsou **vyrobeny** pouze v daném období. Např. se vyrobí a prodá nový telefon. Tato hodnota je započítána do HDP. Naopak prodej již použitelného telefonu se do HDP nezapočítává. Za **dané**

časové období se obvykle považuje rok (případně čtvrtletí). (Mankiw, 1999, str. 472)

Pro HDP je důležité, že jsou statky a služby vyrobeny v dané ekonomice, neboli **na území daného státu**. (Mankiw, 1999, str. 473) Nezáleží tedy na tom, kdo statky či služby vyráběl (občan daného nebo cizinec), pouze na tom zda byly vyrobeny v dané zemi. Když tedy Čech bude vyrábět v Německu, bude jeho výdělek započítán do HDP Německa. Ale bude-li Němec vyrábět v České republice, bude to započítáno do českého HDP

Každý stát má jiný počet obyvatel. Proto, aby se mohl hrubý domácí produkt porovnávat i mezi jednotlivými zeměmi, musí se přepočítat na obyvatele a na srovnatelnou měnu (např. euro, USD). Hrubý domácí produkt počítá Český statistický úřad.

Vedle hrubého domácího produktu existuje také čistý domácí produkt. ČDP je hrubý domácí produkt, od kterého jsou odečteny odpisy majetku (znehodnocení kapitálu).

3.2.1 Výpočty HDP

Hrubý domácí produkt se může počítat třemi způsoby:

- produkční (výrobní) metodou
- výdajovou metodou
- důchodovou metodou

Produkční metoda

V produkční metodě se HDP počítá z hodnoty produkce. Je to souhrn hrubé přidané hodnoty na všech stupních výroby a čistých daní. Hrubá přidaná hodnota je hodnota produkce snižená o meziprodukt. Čisté daně pak představují daně z produktů snižené o dotace na produkty. (Brčák & Sekerka, 2010, str. 18)

$HDP = \text{produkce} - \text{meziprodukt} + \text{daně z produktů} - \text{dotace na produkty}$

Výdajová metoda

Výdajovou metodou se k výpočtu HDP sečtou veškeré výdaje v ekonomice. Výdaje se dělí na čtyři druhy a to výdaje domácností na spotřebu (C), hrubé soukromé investice (I), vládní nákupy statků a služeb (G) a čistý vývoz (NX). (Brčák & Sekerka, 2010, str. 18)

$$\text{HDP} = C + I + G + \text{NX}$$

Spotřeba C je tvořena výdaji domácností na statky a služby (s výjimkou nákupu nových bytů). Výdaje domácností představují největší část HDP. Investice I představují fyzické investice (nákupy domů, bytů, strojů, zařízení, zásoby materiálu). Vládní výdaje G jsou náklady místní správy, státu či unie za nákupy statků a služeb. Čistý vývoz NX se počítá jako export (X) mínus import (M). (Mankiw, 1999, stránky 474 - 475)

Důchodová metoda

Důchodovou metodou se počítá HDP jako součet důchodů za národní hospodářství. Tato metoda se dá označit také jako nákladová metoda, protože se zde sledují firemní náklady. (Brčák & Sekerka, 2010, str. 19)

$$\text{HDP} = \text{mzdy a náhrady zaměstnanců} + \text{renty} + \text{úroky} + \text{zisky firem} + \text{znehodnocení kapitálu (odpisy)} + \text{nepřímé daně snížené o subvence}$$

Důchodovou metodu lze počítat i jinak:

$$\text{HDP} = \text{náhrady zaměstnancům} + \text{daně z výroby a z dovozu} - \text{dotace} + \text{čistý provozní přebytek} + \text{čistý smíšený důchod} + \text{spotřeba fixního kapitálu}$$

3.2.2 Hrubý národní produkt

Dalším důležitým ukazatelem je hrubý národní produkt. Jednotlivé země většinou používají buď hrubý domácí produkt, nebo hrubý národní produkt. HNP používá například USA.

Hrubý národní produkt je tržní hodnota všech finálních statků a služeb vyrobených za dané časové období občany daného státu.

Rozdíl mezi HDP a HNP je v poslední části definice. Zatímco HDP počítá produkt vyprodukovaný na určitém území, tak u HNP je důležitější kdo určitý produkt vytvořil. Do HNP se totiž započítává produkt vytvořený občany daného státu ať už je to v tom samém státu nebo v jiném. Např. když Američan podniká v Česku, tak se to ukáže v americkém hrubém národním produktu, protože tento Američan má americké občanství. Na druhou stranu kdyby Čech podnikal v USA, tak se to do amerického HNP nezapočítá.

Vypočítat HNP jde i z HDP:

$$\text{HNP} = \text{HDP} - \text{nerezidenti daného státu (cizinci)} + \text{rezidenti daného státu (občané)}$$

Stejně jako HDP se u HNP počítá čistý národní produkt. ČNP je hrubý národní produkt, od kterého se odečte znehodnocení kapitálu neboli odpisy majetku (amortizace).

3.2.3 Nominální a reálný HDP

Hrubý domácí produkt může růst buď díky zvyšování cen, nebo zvyšováním objemu produkce. (Mankiw, 1999, str. 475) Nominální HDP je vyjádřen v běžných cenách (tržní ceny daného roku). Ukazuje změnu objemu a ceny produkce. Reálný HDP je vyjádřen v cenách stálých, tzn., že HDP je očištěný o inflaci a ukazuje změnu objemu produkce.

Nominální produkt se tedy počítá jako množství produkce vynásobená tržními (běžnými) cenami produkce. Růst HDP může znamenat růst objemu produkce nebo růst cen. Naopak reálný produkt nezahrnuje změny cen. Počítá se jako množství produkce vynásobená stálými cenami. Stálé ceny jsou konstantní a očištěné o inflaci. Zvolí se jeden rok (základní období). Ceny tohoto roku se pak používají jako stálé ceny. Díky reálnému HDP se dají porovnávat změny objemu produkce v různých letech.

Poměrem nominálního a reálného HDP se vypočítá deflátor HDP. (Samuelson & Nordhaus, 1991, str. 104) Deflátor poměřuje současnou cenovou hladinu s cenami základního období. Tento poměr vynásobený 100 uvádí, o kolik procent se změnila cenová hladina produkce, neboli jaká je inflace. Například v roce 2000 je nominální produkt 1000 a reálný produkt (když se zvolí rok 2000 jako základní období) je také 1000. Deflátor bude v tomto případě 100 % - cenová hladina se nemění. V roce 2001 je nominální produkt 2000 a reálný produkt 1600. Deflátor HDP bude v tomto případě 125 %. Jelikož se v obou

případech počítá se stejným množstvím produkce, znamená to, že se mění cena. Cenová hladina tedy v roce 2001 stoupla oproti roku 2000 o 25 %. (Mankiw, 1999, str. 477)

3.2.4 Osobní a disponibilní důchod

Osobní důchod (PI personal income) je důchod domácností a živnostníků. Jsou to veškeré důchody, které domácnosti (či živnostníci) skutečně dostanou (veškeré výplaty, odměny)

PI = čistý národní produkt – příspěvky na sociální a zdravotní pojištění – nerozdělené zisky firem – daně ze zisků podniků + transfery + dividendy

Disponibilní důchod se od osobního důchodu liší tím, že je očištěn o osobní daně (např. daň ze mzdy). Za disponibilní důchod si domácnosti a živnostníci nakupují potřebné statky a služby, případně si spoří. Jsou to tedy peníze z důchodu (výplaty), s kterými mohou lidé disponovat, neboli je mohou používat pro osobní nákupy (např. nájem, energie, koupě auta, potravin, spoření apod.).

3.2.5 Čistý ekonomický blahobyť

Za nejvýznamnější ukazatel vývoje ekonomiky se považuje hrubý domácí produkt. Avšak HDP nezapočítává vše. Nelze například zjistit a tím do HDP zahrnout produkty mimo trh, jako jsou např. domácí práce nebo doma vypěstované a i zkonsumované potraviny. Dále to může být stínová ekonomika, hodnota volného času, kvalita výrobků, životní prostředí, vzdělání a nezachycuje dopad externalit (např. ztroskotání lodi převážející naftu zvýší zaměstnanost, tím i HDP, ale sníží kvalitu životního prostředí). Všechny tyto složky se v HDP neodrazí, a proto je nutné přihlížet i na hodnoty dalších ukazatelů, v tomto případě čistého ekonomického blahobytu (NEW net economic welfare)

Někteří významnost ukazatele HDP přímo zpochybňují. Mankiw ve své knize uvedl názor senátora Roberta Kennedyho, který v prezidentské kampani v roce 1968 řekl: *„(Hrubý domácí produkt) nehodnotí kvalitu dětské zdravotní péče, rovněž nevyovídá o kvalitě jejich vzdělání nebo jak děti tráví volný čas. Nezahrnuje v sobě krásu naší poezie nebo sílu manželských svazků, inteligenci politických diskusí ani bezúhonnost našich státních úředníků. Neměří odvahu, moudrost ani vlastenectví. Stručně řečeno neměří nic z toho, co činí náš život hlubokým a krásným, a říká nám o Americe vše ostatní mimo to,*

proč bychom měli být hrdí na to, že jsme Američany.“ (1999, str. 479) Podle Mankiwa je toto tvrzení pravdivé, ale jen částečně. Podle něj totiž „...HDP neměří přímo ty významné skutečnosti, které život dělají smysluplným a hlubokým, ale dělá to nepřímo tím, že měří naši schopnost těchto skutečností dosáhnout.“ (1999, str. 479) Jinak řečeno, kdyby země neměla vysoké HDP a tím i dostatek peněz, neměla by možnost mít např. vysoký stupeň vzdělávání. Tím by moudří lidé neměli šanci se dále vzdělávat. Všechny tyto skutečnosti měří čistý ekonomický blahobyť. K těmto věcem, které HDP zahrnuje nepřímo, patří i věci, které nezahrnuje vůbec (volný čas, životní prostředí, výchova dětí, dobrovolné práce).

3.2.6 Alternativní ukazatelé

GPI (Genuine Progress Indicator) – Ukazatel věrohodného rozvoje zahrnuje ekonomickou hodnotu občanských aktivit a dobrovolné práce, neplacené domácí práce, péči o děti, hodnotu volného času, čerpání přírodních zdrojů a environmentální dopady, socioekonomické vlivy, sociální kapitál. (Gebeltová, 2012)

HDI (Human Development Indicator) – Ukazatel lidského rozvoje zahrnuje průměrnou délku života a zdravotní stav obyvatel, dosažené vzdělání populace a průměrný reálný HDP na obyvatele a rok (v paritě kupní síly). Ukazatel se získá váženým průměrem těchto tří složek. (Gebeltová, 2012)

$$\text{HDI} = (\text{HDI délka života} + 2/3 \text{ HDI gramotnost} + 1/3 \text{ HDI školní docházka} + \text{HDI hrubý domácí produkt}) / 3$$

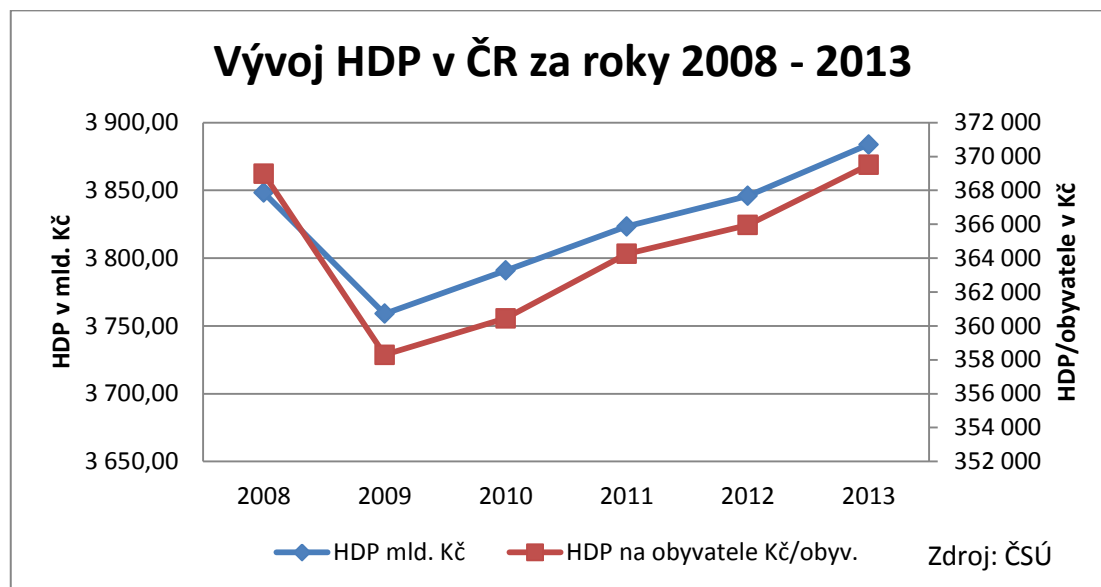
Hodnota HDI se pohybuje v intervalu 0 - 1. Vyšší hodnota odpovídá vyspělejšímu státu. Jednotlivé státy lze tedy rozdělit do tří skupin. (Gebeltová, 2012)

- státy s vysokou úrovní lidského rozvoje ($\text{HDI} \geq 0,8$)
- státy se střední úrovní lidského rozvoje ($\text{HDI} = 0,5 - 0,799$)
- státy s nízkou úrovní lidského rozvoje ($\text{HDI} < 0,5$)

ISEW (Index of Sustainable Economic Welfare) – Index udržitelného hospodářského blahobytu zobrazuje údaje, které se počítají v rámci HDP, ale dále se upravují. (Gebeltová, 2012)

ISEW = vážená osobní spotřeba + nedefenzivní veřejné výdaje – defenzivní osobní výdaje + služby práce v domácnosti + úprava kapitálu – náklady znehodnocení ŽP – znehodnocení přírodního kapitálu

3.2.7 Vývoj HDP v posledních letech

Graf 1 - Vývoj HDP v ČR za roky 2008 - 2013

Na grafu 1 je zobrazen vývoj hrubého domácího produktu v České republice v posledních letech. Je zde vyobrazeno roční HDP pro celou ČR a také roční HDP na obyvatele.

3.3 Inflace

Inflace obecně znamená zdražování, růst cenové hladiny, růst množství peněz či znehodnocení peněz. Toto zdražování se týká všeho zboží a služeb. Například před 25 lety stál rohlík 0,30 Kč, dnes stojí už 2 Kč. Toto relativně mírné zdražování (inflace) je přirozené. S inflací se totiž v průběhu let zvyšují i platy, takže lidé tuto změnu tolik nepocítí.

„Žádná vláda dobrovolně nepřijme odpovědnost za vyvolání ani mírné inflace, nemluvě vůbec o hyperinflaci. Vládní úředníci hledají vždy nějakou výmluvu – chamtivé obchodníky, silné odbory, marnotratné spotřebitele, arabské šejky, špatné počasí nebo cokoli jiného, co se zdá alespoň vzdáleně relevantní. Není pochyb o tom, že obchodníci

prahnou po zisku, odbory jsou nenasytné, spotřebitelé marnotratní, šejkové zvyšují ceny ropy a počasí je často nepříznivé. Jakýkoli z těchto vlivů může vyvolat vyšší cenu jednotlivého zboží, ale nemůže vyvolat rostoucí ceny všeho zboží. Může způsobit dočasný růst nebo pokles míry inflace. Nemůže ale vyvolat přetrvávající inflaci z jednoho prostého důvodu: ani jeden z osočovaných viníků nevlastní tiskárnu, na níž by mohl zákonně vyrábět ty kousky papíru, které nosíme po kapsách a říkáme jim peníze.“ (Friedman, 1997, str. 187)

Holman tento Friedmanův výrok interpretuje tak, že například zvýšení ceny ropy nezvýší cenu všeho. Zvýší pouze cenu výrobků, které s ropou souvisí. Při posuzování celkové inflace, by se mělo spíše hledět na nabídku peněz a poptávku po penězích. Inflace tedy vzniká, když je vyšší nabídka peněz (peněžní zásoba) než poptávka po penězích, neboli nadměrná emise peněz. (2010, stránky 103 - 104)

Opakem inflace je **deflace** neboli pokles cenové hladiny. Deflace je však velmi vzácná a odráží se zejména v závazcích, které se reálně zdražují. Mankiw vysvětluje dražší závazky při deflaci na farmářích ve Spojených státech roku 1896. V tu dobu se zde totiž snížila cenová hladina přibližně o 23%, což způsobilo pokles cen sklizně. Farmáři, kteří byli zadlužení, nebyli schopni si splácet své dluhy, protože neměli takový profit ze sklizně. (1999, str. 589) Existuje také tzv. **dezinflace**, což je pokles míry inflace. (Samuelson & Nordhaus, 1991, str. 306)

Dalším pojmem související s inflací je **stagflace**. Při stagflaci zůstává reálný produkt na stejné míře (stagnuje), zatímco inflace roste. U **stumpflace** zase reálný produkt klesá a inflace roste. (Brčák & Sekerka, 2010, str. 176)

3.3.1 Stupně inflace

Inflace se řadí do tří stupňů, které nemají pevně danou hranici. Je důležitější tyto stupně pochopit. (Samuelson & Nordhaus, 1991, str. 310)

Mírná inflace

Při mírné (plíživé) inflaci roste cenová hladina pomalu a nepřekročí jednociferné procento roční míry inflace. Jelikož je mírná a pomalá inflace přirozený jev, tak lidé penězům věří.

Lidé se také nebojí šetřit nebo mít své peníze na účtech protože držení peněz není tak nákladné.

Pádivá inflace

Pádivá (cválající) inflace už může v ekonomice způsobit značné potíže. Dosahuje dvoucifernou až třícifernou roční míru inflace. Peníze ztrácejí svou hodnotu, takže je nevhodné je držet. Místo toho je výhodnější vložit peníze do statků a nepůjčovat je.

Hyperinflace

Hyperinflace je extrémním případem inflace pádivé. Při hyperinflaci jsou ceny velice nestabilní a mohou se extrémně změnit i během několika hodin či dní. Často je při ní také nutná měnová reforma.

Mezi známé historické hyperinflace patří například situace v meziválečném Německu. Peníze absolutně přestaly mít hodnotu. Nevyplácelo se je držet, bylo lepší je investovat do statků. Během necelých dvou let vzrostla v Německu cena novin z 0,3 marky na 70 milionů marek. Některé zdroje uvádí, že hyperinflace mohla být jednou z příčin vstupu do 2. světové války. (Mankiw, 1999, stránky 589 - 590)

Dalším případem může být hyperinflace v Srbsku roku 1993. V novinách *The Wall Street Journal* se objevil článek, který ukazuje na situaci v Srbsku. Cena tyčinky Snickers se během chvíle zvýšila z 6 milionů dinárů o 99 %. Cena videorekordéru dosahovala více než 20 miliard dinárů. Jeden dolar měl v Srbsku hodnotu 10 - 20 milionů dinárů. Banka se totiž snažila vyrovnat s hyperinflací tak, že stále tiskla stále větší množství peněz. To ale způsobilo, že dinár neměl prakticky žádnou hodnotu. (Thurow, 1993, str. A1)

3.3.2 Příčiny inflace

Stejně jako u ostatních ukazatelů, lze rozdělit příčiny inflace na vnitřní a vnější. Vnějšími faktory jsou války, živelné katastrofy, nepřízeň počasí aj. Vnitřní faktory mohou způsobit výše zmíněnou nerovnováhu mezi poptávkou a nabídkou peněz. Mezi vnitřní příčiny inflace se řadí inflace tažená poptávkou a inflace tlačaná náklady.

Poptávková inflace

K poptávkové inflaci (inflaci tažené poptávkou) může dojít, jestliže celková (agregátní) poptávka roste rychleji než potencionální produkt. Způsobuje ji několik příčin. Například pokud růst mezd převyší nabídku, snížení daní, které podporuje růst poptávky, zvýšení státních výdajů, které je vyšší než růst nabídky. (Brčák & Sekerka, 2010, stránky 177 - 178)

Obecným příkladem může být růst mezd. Lidem se zvýší důchody a tím se zvýší i poptávka. Na druhou stranu nabídka neroste tak rychle jako poptávka, takže přichází nerovnováha. Začínají se zvyšovat ceny produktů, což se ovšem nelíbí spotřebitelům, kteří chtějí ještě více peněz (zvyšuje se poptávka po penězích), aby si produkty mohli koupit. Tím se však dostávají do oběhu peníze, které jsou „zbytečné“ a to způsobí znehodnocování peněz a inflaci.

Nabídková inflace

Stejně jako u poptávkové inflace byla zásadní agregátní poptávka, tak u nabídkové inflace (nákladové inflace, inflace tlačenou náklady) je zásadní výše agregátní nabídky. Jde o růst nákladů firem, které vedou ke zvýšení nabídky. Mezi její příčiny může patřit např. růst mezd jako nákladů firem, růst cen energie, surovin či služeb, růst míry zdanění apod. (Brčák & Sekerka, 2010, str. 179)

Když se zvýší ceny energie, surovin apod., zvyšují se tím náklady firem. Společnosti jsou tedy nuceny zvyšovat ceny svých produktů. Na straně spotřebitelů se tedy logicky zvyšuje poptávka po penězích, což opět znamená, že se do oběhu dostávají „zbytečné“ peníze, které způsobí znehodnocování peněz.

3.3.3 Měření inflace

K měření inflace se používá míra inflace, což je míra cenové hladiny.

$$\text{Míra inflace} = \frac{\text{cenová hladina (rok } t) - \text{cenová hladina (rok } t - 1)}{\text{cenová hladina (rok } t - 1)} * 100$$

Pro měření míry inflace se používají různé cenové indexy. „*Cenový index je vážený průměr jednotlivých cen, kde je váha ceny každé komodity dána jejím ekonomickým významem.*“ (Samuelson & Nordhaus, 1991, str. 306)

Nejčastějšími cenovými indexy jsou:

- **index spotřebitelských cen (CPI)** – velikost změny výdajů spotřebitelů (domácností) na nákup produktů udaných ve spotřebitelském koši
- **index cen výrobců (PPI)** – změna cen výrobců, velmi podrobný index hodně používaný firmami
- **deflátor HDP** – změna cen všech statků, které jsou součástí hrubého domácího produktu (Brčák a kol., 2012, str. 80)

Český statistický úřad používá index spotřebitelských cen. Ve spotřebním koši je cca 700 položek. Tyto položky jsou potravinářské zboží (potraviny, nápoje, tabák), nepotravinářské zboží (oděvy, potřeby pro domácnost, zboží pro osobní péči, na dopravu, volný čas aj.) a služby (opravy, zdravotnictví, sociální péče, vzdělávání, stravování, ubytování, volný čas, finanční aj). Jednotlivé položky ve spotřebním koši jsou rozděleny do jedenácti skupin, které jsou zobrazeny v tabulce 1. „*Informace o dosažené míře inflace jsou využívány např. pro účely valorizace mezd, důchodů a sociálních příjmů. V neposlední řadě jsou tyto informace využívány také v souvislosti s nájemními či jinými smlouvami, v nichž je zakotvena revize původně dohodnutého finančního plnění v závislosti na vývoji inflace.*“ (ČSÚ, online)

**Spotřební koš pro výpočet indexu spotřebitelských cen od ledna 2014
domácnosti celkem - stálé váhy roku 2012**

COICOP	Název skupiny	Váha v ‰
01	POTRAVINY A NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE	170,332703
02	ALKOHOLICKÉ NÁPOJE, TABÁK	85,987255
03	ODÍVÁNÍ A OBUV	47,207768
04	BYDLENÍ, VODA, ENERGIE, PALIVA	253,400912
05	BYTOVÉ VYBAVENÍ, ZAŘÍZENÍ DOMÁCNOSTI, OPRAVY	55,190047
06	ZDRAVÍ	24,998575
07	DOPRAVA	114,887081
08	POŠTY A TELEKOMUNIKACE	39,882587
09	REKREACE A KULTURA	93,682015
10	VZDĚLÁVÁNÍ	7,768676
11	STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ	44,258026
12	OSTATNÍ ZBOŽÍ A SLUŽBY	62,404355
	Celkem	1000,000000

Zdroj: Český statistický úřad, 19/02/2015

Tabulka 1 - Skupiny ve spotřebním koši

Období, za které je míra inflace uváděna, je různé. Český statistický úřad uvádí několik různých měr inflace. Pouze za pomoci správné interpretace lze tyto údaje pochopit a hlavně použít (porovnat je). Nejčastěji jsou používány míry inflace:

- Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen
- Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen ke stejnému měsíci předchozího roku
- Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen k předchozímu měsíci
- Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen k základnímu období (rok 2005 = 100) (ČSÚ, online)

3.3.4 Důsledky inflace

Zvyšování inflace a tím i snížení kupní síly, má různé důsledky. Tyto vlivy inflace jsou pozitivní i negativní.

Pozitivní vliv má pro dlužníky. Díky inflaci se snižuje reálná hodnota dluhu. V mnohem větší míře má však inflace vliv negativní. Logicky, když je inflace pozitivní pro dlužníky, je negativní pro věřitele. Pokud jde o dlouhodobé smlouvy (nájem, mzdy), lze tuto situaci vyřešit pomocí inflační doložky ve smlouvě. Díky ní se bude cena

ve smlouvě měnit podle inflace. Dále je inflace nevýhodná z pohledu fixních důchodů, které ztrácejí reálnou hodnotu. Není ani vhodné držet si úspory, zejména u pádivé inflace či hyperinflace. (Brčák & Sekerka, 2010, stránky 182 - 183)

Všechny tyto důsledky však nemusí být nijak extrémní. Když je inflace mírná nebo plánovaná působí na ekonomiku pozitivně. S pádivou inflací či hyperinflací to už není pozitivní. V těchto případech už lidé ekonomice (a tím i penězům) nevěří a dochází k extrémním důsledkům inflace.

3.4 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je dalším ukazatelem vývoje ekonomiky a souvisí s počtem obyvatel. Obyvatelstvo lze, v rámci ukazatele nezaměstnanosti, rozdělit do dvou hlavních skupin, a to na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. Do ekonomicky neaktivního obyvatelstva se řadí např. děti, studenti, penzisti, invalidé nebo ženy v domácnosti. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo jsou lidé zaměstnaní a nezaměstnaní.

Zaměstnané obyvatelstvo se podle mezinárodních standardů definuje jako „... *osoby patnáctileté a starší, obvykle bydlící na sledovaném území, které v průběhu daného zkoumaného týdne pracovaly alespoň 1 hodinu za mzdu, plat nebo jinou odměnu, nebo sice nebyly v práci, ale měly formální vztah k zaměstnávání; hlavním kritériem pro zařazení mezi zaměstnané je tedy vyvíjení jakékoliv odměňované pracovní aktivity.*“ Tato aktivita může být dlouhodobá i nárazová, zaměstnanci mohou mít i několik zaměstnání najednou. Mezi zaměstnané obyvatelstvo patří také osoby na mateřské dovolené, které před tím pracovaly nebo i profesionální příslušníci armády. (Brčák a kol., 2012, str. 91)

Naopak mezi nezaměstnané se zahrnují osoby starší než patnáct let (včetně), které v daném období byly bez práce (závislá činnost či sebezaměstnání), aktivně hledaly práci (prostřednictvím úřadu práce nebo vlastní aktivitou) nebo byly připraveni k nástupu do práce (během referenčního období byly připraveni maximálně do 14 dní k výkonu práce). (Brčák & Sekerka, 2010, str. 189) Mezi nezaměstnané se zařazují také osoby, které práci již našly, ale nástup je daný na pozdější dobu (max. do 3 měsíců). (Brčák a kol., 2012, str. 92)

3.4.1 Druhy nezaměstnanosti

Nezaměstnanost se v zásadě dělí na tři různé typy: nezaměstnanost frikční, sktrukturální, cyklickou, příp. i sezónní, která se však zařazuje mezi frikční nezaměstnanost. Frikční a sktrukturální nezaměstnanost jsou složkou přirozené míry nezaměstnanosti. Tato nezaměstnanost v hospodářství převažuje.

Přirozená míra nezaměstnanosti neznamená, že tato míra je vhodná. Jde spíše o to, že je dlouhodobě neměnná (stabilní), (Mankiw, 1999, str. 547) trhy práce a statků jsou při ní v rovnováze a nemění se inflace. (Samuelson & Nordhaus, 1991, str. 296) K přirozené míře nezaměstnanosti přikládá Mankiw čtyři hlavní důvody: uzákonění minimální mzdy, odbory, efektivnostní mzda a hledání pracovních míst. (1999, str. 548)

Frikční nezaměstnanost

Frikční nezaměstnanost je složka přirozené nezaměstnanosti. Je to například mezičas mezi odchodem z jednoho zaměstnání a nastoupením do jiného. Dalším příkladem mohou být absolventi škol, kteří si po škole hledají práci, ženy po mateřské dovolené nebo lidé, kteří se přestěhovali do jiné oblasti. Je to tedy doba, která je nutná k nalezení nové práce.

Někdy toto období může trvat i déle. Jedním z důvodů mohou být neúplné informace o volných pracovních pozicích. Dalším příkladem může být i sezónní nezaměstnanost, která postihuje taková povolání, kde se odráží sezónní vlivy (stavebnictví, zemědělství).

Strukturální nezaměstnanost

Jestliže je nerovnováha mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce po určitých pracovnících, vzniká strukturální nezaměstnanost. Na trhu práce může být velká poptávka po jednom druhu práce, ale malá poptávka po druhém druhu práce, přičemž je nabídka stále stejná. (Samuelson & Nordhaus, 1991, str. 288)

Příkladem může být tesař, který se snaží najít novou práci, ale všude je poptávka pouze po účetních. Zbývají mu dvě možnosti. Buď bude hledat práci dál, nebo se rekvalifikuje na účetního. Z tohoto důvodu je také strukturální nezaměstnanost často delší než frikční. Často je totiž nutná rekvalifikace, která nějakou dobu trvá, příp. je nutné se přestěhovat do jiné oblasti, kde je poptávka po daném zaměstnání vyšší.

Cyklická nezaměstnanost

Cyklická nezaměstnanost jako jediná nepatří do přirozené míry nezaměstnanosti. „*Cyklická nezaměstnanost vzniká, když zaměstnanost klesá v důsledku nedostatečné agregátní poptávky.*“ Je tedy spojená s cyklickými výkyvy ekonomiky. (Samuelson & Nordhaus, 1991, stránky 288 - 289) Dala by se také označit jako rozdíl mezi skutečnou a přirozenou mírou nezaměstnanosti. Nejlépe ji však vystihuje Okunův zákon. Ten zachycuje negativní vztah mezi tempem ekonomického růstu a mírou nezaměstnanosti. (Brčák & Sekerka, 2010, stránky 190 - 191)

3.4.2 Doba trvání nezaměstnanosti

Jestli je celková nezaměstnanost dlouhodobého nebo krátkodobého charakteru, je velmi špatně definovatelné. Mankiw napsal, že z různých ekonomických studií vyplývá jedno tvrzení: „*Většina období nezaměstnanosti jsou krátké časové úseky a větší část nezaměstnanosti, která v hospodářství přetrvává, je dlouhodobé povahy.*“ (Mankiw, 1999, str. 553) Z toho vyplývá, že může být třeba 50 lidí, kteří si po týdnu najdou práci a 10 lidí, kteří si práci nenajdou rok. Je pak těžké říct, jestli za dané období ekonomika trpěla dlouhodobou nebo krátkodobou nezaměstnaností.

Pravdou je, že zásadním problémem je nezaměstnanost dlouhodobá (z hlediska ekonomického, sociálního či psychického). Při dlouhodobé nezaměstnanosti rodinné úspory velmi rychle vymizí, pro banku nebudou tito lidé úvěruschopní, mohou se zadlužit nebo přijít psychické problémy.

Ovšem jsou také lidé, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní dobrovolně, nebo už hledání práce vzdali. Tito lidé tedy berou pouze podporu od vlády a označují se za odražené pracovníky. (Mankiw, 1999, str. 553)

3.4.3 Měření nezaměstnanosti

K určení míry nezaměstnanosti je třeba znát několik pojmů, které zde už zazněly. Počítá se zde s osobami nezaměstnanými, zaměstnanými, pracovními silami (neboli ekonomicky aktivní obyvatelstvo), kteří se skládají z osob zaměstnaných a nezaměstnaných. Vzorec na výpočet míry nezaměstnanosti vypadá takto:

$$\text{Míra nezaměstnanosti} = \frac{\text{osoby nezaměstnané}}{\text{osoby zaměstnané a nezaměstnané}} = \frac{\text{osoby nezaměstnané}}{\text{pracovní síla}} * 100$$

Míra nezaměstnanosti je tedy poměr nezaměstnaných osob k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu.

Dále se měří míra ekonomické aktivity neboli koeficient pracovní participace. Tento koeficient udává poměr ekonomicky aktivního obyvatelstva k počtu osob v produktivním věku, tj. osob od 15 let výše. Vzorec vypadá takto:

$$\text{Koeficient pracovní participace} = \frac{\text{pracovní síla}}{\text{osoby v produktivním věku}} * 100$$

(Brčák a kol., 2012, str. 92)

Také existuje také míra zaměstnanosti. Tato míra vyjadřuje poměr zaměstnaných osob k počtu osob v produktivním věku.

Od roku 2013 však Český statistický úřad přešel na jiné měření nezaměstnanosti. Přesněji nahradil míru registrované nezaměstnanosti podílem nezaměstnaných osob. Míra registrované nezaměstnanosti je podíl neumístěných uchazečů o zaměstnání (registrovaných na úřadu práce) a pracovní síly. Naopak podíl nezaměstnaných osob je procento dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15–64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. (ČSÚ, online)

3.4.4 Příčiny vzniku přirozené nezaměstnanosti

Dokonalý trh práce by byl takový, který by byl rovnovážný a cena práce by vyrovnávala nabídku a poptávku po práci. Toto však ve skutečnosti neexistuje. Mankiw uvedl čtyři hlavní příčiny přirozené nezaměstnanosti a to zákon o minimální mzdě, odbory, teorie efektivnostních mezd a vyhledávání pracovních míst. (1999, str. 554) Dalšími příčinami mohou být demografická skladba obyvatelstva země a její vývoj, pojištění osob v nezaměstnanosti, systém přeškolení, tempo růstu rozdílných sektorů ekonomiky a další faktory. (Brčák & Sekerka, 2010, stránky 195 - 196)

Zákony o minimální mzdě ovlivňují zejména zaměstnance, kteří se minimální mzdě blíží. Faktem je, že většina zaměstnanců dostává vyšší mzdu, než je mzda minimální, tzn., že ji změny minimální mzdy neovlivní tolik. Tento zákon tedy ovlivňuje osoby, které dostávají nízkou, případně minimální mzdu (brigádníci, nekvalifikovaní zaměstnanci). Když se totiž zvýší minimální mzda, tak zaměstnavatelé nechtějí tolik platit a začnou propouštět právě tyto zaměstnance. Zákon o minimální mzdě však není převažující příčinou nezaměstnanosti. (Mankiw, 1999, stránky 554 - 556)

Pojištění osob v nezaměstnanosti ovlivňuje přirozenou míru nezaměstnanosti tím, že snižuje náklady nezaměstnaných osob (snižuje jejich břemeno). Jestliže tedy lidé, kteří se stali nezaměstnanými, mají dostatečný disponibilní důchod (podporu) právě díky pojištění, tak pak nemají takovou motivaci si hledat novou práci a raději zůstávají nezaměstnanými. (Brčák & Sekerka, 2010, stránky 195 - 196)

Teorie efektivnostních mezd znamená to, že firmy dávají svým zaměstnancům vyšší mzdy, aby měly vyšší produkci. Při vyšších mzdách jsou totiž zaměstnanci více motivovaní, mají větší produktivitu, mohou si dovolit i vyšší zdravotní péči apod. Příkladem zavedení efektivnostních mezd může být Henry Ford, který dvojnásobně zvýšil svým dělníkům mzdy. Díky tomu přicházelo mnoho nových dělníků žádat o pracovní pozice a snížili se celkové náklady továrny. (Mankiw, 1999, stránky 559 - 562) Henry Ford byl ve své době považován za blázna, když tolik zvýšil mzdy. Nicméně se jeho nápad zúročil. Kdyby tento krok neudělal, bylo by více nezaměstnaných. Původně v jeho pásové výrobě zaměstnanci nezůstávali dlouhou dobu, avšak po zvýšení mzdy tam přicházeli noví pracovníci a ti už zůstávali dlouho (i díky dalším výhodám) a snížila se nezaměstnanost.

3.4.5 Dopady nezaměstnanosti

Ekonomické dopady

Vysoká a dlouhodobá nezaměstnanost je velký ekonomický problém. Jedním z problémů může být plýtvání zdroji. V období kdy je vysoká nezaměstnanost, se nevyrábí tolik, kolik by se mohlo vyrábět. To se stává především v ekonomických krizích určité oblasti, protože v krizi je nezaměstnanost vysoká. Tím se samozřejmě snižuje i hrubý domácí produkt a ekonomika upadá.

Sociální dopady

Přestože mohou být ekonomické dopady kvůli nezaměstnanosti vysoké, mnohdy jsou sociální dopady horší, nehledě na to, že se do ekonomických dopadů nezapočítávají, takže je ani nelze zcela vyčíslit. Sociální problémy dopadají zejména na osoby, které jsou nezaměstnané nedobrovolně. Mohou to být různé lidské, sociální či psychologické škody. Existují dokonce i výzkumy, které na tyto problémy poukazují. Nedobrovolnou nezaměstnaností tedy podle nich může dojít ke zhoršení fyzického i psychického zdraví (srdeční choroby, alkoholismus, sebevraždy apod.), nehledě na rodinné problémy.

Samuelson ve své knize cituje příklad z knihy S. Terkela: *„Obvykle jsem vstával v 5 hodin ráno a šel jsem k pobřeží. Před Sprecklesovým cukrovarem, před jeho branami, již stávalo okolo tisíce lidí. A už předem vám bylo zatraceně jasné, že zde jsou pouze tři nebo čtyři pracovní místa. Pak obvykle vycházel předák se dvěma policajty od Pinkertonů: ‚Potřebuji dva chlapy k lince. A dva chlapy, co půjdou do jámy.‘ A tisíce mužů se mezi sebou rvalo jako smečka aljašských psů, aby se dostali dovnitř. Ale pouze čtyřem se to nakonec podařilo.“* (Hard Times: An Oral History of the Great Depression in America, 1970) Na tomto příkladu je vidět, jak depresivní byla nezaměstnanost a hledání práce v průběhu velké deprese v San Franciscu. Při takto vysoké nezaměstnanosti mohou být sociální dopady opravdu velké.

3.5 Hospodářský cyklus

3.5.1 Charakteristika hospodářského cyklu

Obecně vzato je cyklus jistý opakující se děj. Co se však týče hospodářského cyklu, tento cyklus není pravidelný, ani se nikdy neopakuje úplně stejně. Je to určité střídání hospodářského vývoje a úpadku ekonomiky. Pro hospodářský cyklus jsou i určitá synonyma jako průmyslový, obchodní nebo podnikatelský cyklus. Význam těchto pojmů se neliší.

Ideální by pro ekonomiku bylo, kdyby bylo udrženo stabilní tempo růstu. Tím by ekonomický růst optimálně stoupal. V reálném světě se však nedaří toto stabilní tempo

růstu udržet, což má za následek právě hospodářské cykly. Ekonomika totiž buďto roste nebo klesá. Při ekonomickém růstu se hospodářství daří, má možnosti vyrábět více zboží a poskytovat více služeb, zvyšují se důchody a tím i poptávka spotřebitelů. Na druhou stranu má růst i své nedostatky, jako jsou například zvýšení hluku, znečištění životního prostředí, příliš velká urbanizace, která vede k přeplnění měst, ztráta tradičního způsobu života, stres, uspěchanost apod. Ekonomický pokles vzniká například sezónními vlivy, krachem na burze, v extrémních případech válkou nebo živelnou katastrofou.

Změny hospodářského cyklu se porovnávají pomocí vybraných makroekonomických ukazatelů. Nejběžnějším ukazatelem je hrubý domácí produkt (HDP), což je souhrn finální produkce na území určitého státu za určité časové období (nejčastěji rok).

3.5.2 Typy hospodářského cyklu

Hospodářský cyklus se sleduje ve třech délkách, tzn. krátkodobý, střednědobý a dlouhodobý cyklus. Krátkodobé (Kitchinovy) cykly trvají 36 – 40 měsíců. Jsou to cyklické změny vzniklé například sezónními vlivy nebo změnou zásob v podniku. Střednědobé (Juglarovy) cykly trvají 10 – 11 let jsou to například změny při odepisování majetku (návratu investic). Dlouhodobé cykly (Kondratěvovy vlny) trvají 50 – 60 let. Tyto cykly vznikají právě těmi extrémními událostmi, jako jsou války, živelné pohromy, ale také objevy nových nalezišť zlata či ropy, nové inovace apod. (Brčák & Sekerka, 2010, str. 278)

Podle jiného autora se tyto typy hospodářského cyklu mírně liší:

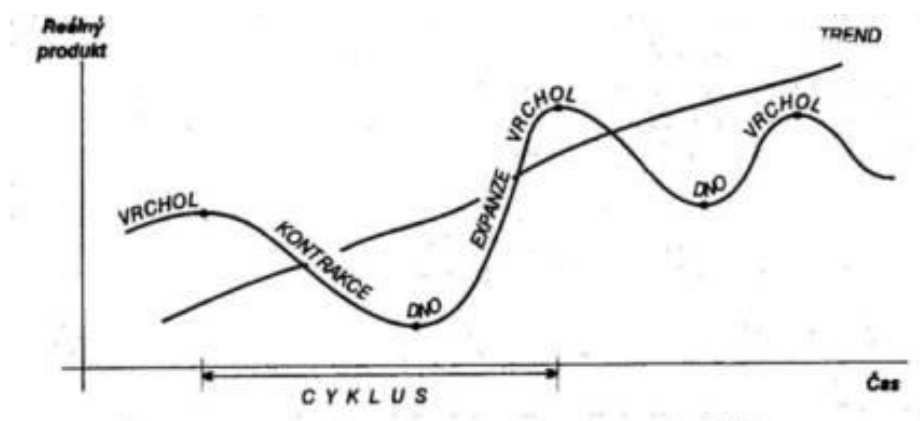
- krátkodobé Kitchinovy cykly (3 – 5 let)
- střednědobé Juglarovy cykly (7 – 11 let)
- dlouhodobé Kuznetsovy cykly (15 – 25 let), které jsou důsledkem růstu populace a zdroji pracovních sil
- dlouhodobé Kondratěvovy cykly (55 – 60 let) (Czesaný, 2006, str. 23)

Jak je vidět, tyto dva názory na délky hospodářských cyklů se moc neliší. Mírně se liší pouze v délkách cyklů, navíc Czesaný přidal ještě jednu délku hospodářského cyklu, která je mezi střednědobým a dlouhodobým cyklem. Mezera mezi Juglarovým a Kondratěvovým cyklem je totiž velká.

Czesaný napsal: „Skutečností je, že tyto dlouhodobé cyklické změny nemají význačný vliv na cykličnost podnikatelských aktivit, cen, produkce a investic. Hospodářské cykly mají specifické rysy, které je odlišují od jiných fluktuací v ekonomice.“ Tyto rysy Czesaný charakterizoval takto: jednotlivé fáze hospodářského cyklu se opakují, ale délka a chování cyklů se liší; hospodářské cykly trvají zpravidla 2 – 10 let; hospodářské cykly se týkají celého systému ekonomiky. (2006, str. 23) Czesaný tím tedy chtěl říci, že přímé rozdělení hospodářského cyklu mezi tyto typy je spíše výjimkou. Každý cyklus se totiž chová jinak, a proto je těžké ho jednoznačně zařadit.

3.5.3 Fáze hospodářského cyklu

Střídáním ekonomického růstu s poklesem vznikají v hospodářském cyklu i jednotlivé fáze, jak je vidět na obrázku 2. Tyto fáze se nazývají expanze, vrchol, kontrakce a dno. Jednotlivé fáze kolísají okolo trendu, který konkrétně na tomto obrázku představuje celkový ekonomický růst.

Obrázek 2 - Fáze hospodářského cyklu
(Helísek, 2002, str. 165)

Kontrakce

Kontrakce (pokles, zpomalení, recese) je období hospodářského cyklu, kdy dochází k úpadku ekonomiky (poklesu ekonomické aktivity) a tím i ke snížení reálného produktu (HDP), které trvá déle než dvě za sebou jdoucí čtvrtletí. V této fázi reálný produkt klesne pod potencionální produkt. Jestliže je recese dlouhá a strmá, nazývá se krize. Kontrakce zpravidla nastává po fázi vrcholu, kdy se ekonomika začíná zpomalovat a končí ve fázi dna.

Snižování ekonomické aktivity je charakteristické snížením poptávky. Na to reagují výrobci, protože kvůli malé poptávce neprodají své veškeré zboží, což způsobí shromažďování zboží na skladech. Výrobci pozastaví (příp. zastaví) výrobu, aby se jim nehromadily další zásoby. Jelikož nejsou tak produktivní, nemají dostatečné zisky, aby zaplatili všechny své pracovníky. To způsobí, že sníží platy nebo začnou propouštět. Zvýšená nezaměstnanost a snížené důchody vede spotřebitele k tomu, že začnou více šetřit a také méně utrácet. Tím se sníží poptávka po zboží a tento koloběh se vrací opět na začátek.

K poklesu ekonomické aktivity tedy „...*dochází u poptávkových komponent, tj. u spotřeby domácností, ve větší míře u firemních investic do budov a zařízení, na nabídkové straně pak zejména u procyklických odvětví, jako je průmysl, stavebnictví a některé druhy služeb.*“ (Czesaný, 2006, str. 25) Dále se musí také počítat se sociálně nepříznivými jevy (např. fyzické a psychické stránky nezaměstnanosti na obyvatelstvo, jejich životní postoje, hodnoty aj). Kontrakce může také vyčistit trh od neefektivních firem.

Dno

Dno (sedlo, deprese) je nejnižší bod na křivce hospodářského cyklu. Je to fáze následující po recesi a nazývá se též bod zvratu, tj. nejnižší bod, kde ekonomika přestane klesat. Ekonomická aktivita na tomto bodě může nějakou dobu stagnovat, ale poté se posune do další fáze hospodářského cyklu a tou je expanze, kde začne ekonomická aktivita znovu růst.

Tato fáze je charakteristická nevyužitými kapacitami, zvýšenou mírou nezaměstnanosti, nízkou úrovní poptávky (spotřebitelské i investiční), nízkými (nebo žádnými) zisky firem a pesimistickými výhledy do budoucna. (Czesaný, 2006, str. 24)

Ceny jsou po recesi na minimu. Firmy, které v recesi nezkrachovaly, se snaží o expanzi. Hledají nové podněty, aby zvýšily poptávku (např. zcela nový produkt či službu, proniknutí na trh, kde jejich produkty nejsou známy apod.). Snaží se modernizovat výrobu a nabírají nové zaměstnance. Tím se odráží ode dna a ekonomika přechází do fáze expanze.

Expanze

Expanze (konjunktura, růst) následuje po fázi dna. Dalo by se říct, že expanze je opakem recese. V této fázi hospodářského cyklu ekonomická aktivita roste. Odrazem ode dna a modernizací výroby začínají podniky více vyrábět, mají vyšší zisky, opět poptávají nové zaměstnance, případně zvyšují důchody stávajícím zaměstnancům. Spotřebitelé tedy mají více peněz a začínají více utrácet. Tím se zvyšuje poptávka po výrobcích.

Období expanze může mít velmi pomalý nebo naopak velmi rychlý a strmý nástup. Při ekonomickém růstu může nastat problém s cenami. Protože se zvyšují platy, poptávka, zisky a podniky mají větší odbyt zboží, zvyšuje se i nabídka produktů. Větší nabídka však způsobí růst cen. Když se ceny zvýší nepřiměřeně k důchodům spotřebitelů, snižuje se poptávka a tím se hospodářský cyklus opět vrací k recesi. (Wittgrüberová, 2013, str. 22)

Pro expanzi je tedy charakteristický pokles nezaměstnanosti, nárůst volného kapitálu, růst poptávky a optimistické výhledy do budoucna. Existuje také hospodářský rozmach (boom), který nastane, když je růst ekonomiky významný a dostane se nad dlouhodobou růstovou trajektorii. (Czesaný, 2006, str. 24)

Vrchol

Mezi expanzí a recesí je vrchol. Je to bod, při kterém se ekonomice daří nejlépe a od tohoto bodu může ekonomická aktivita pouze klesat a zpomalovat se. Pro podniky je tato fáze produktivní. Stále mají vysoké zisky, poptávají zaměstnance, produkují výrobky. Poptávka spotřebitelů však klesá, neboť kvůli expanzi se zvýšily ceny. Pokles poptávky opět vede k recesi a ekonomická aktivita klesá.

V této fázi hospodářského cyklu je nejnižší nezaměstnanost, příp. je i nedostatek kvalifikovaných zaměstnanců, ekonomické kapacity jsou zcela (příp. i nadměrně) využity, docházejí úspory kvůli financovaným investicím. Po vrcholu přechází ekonomika opět do recese a začíná se zpomalovat. (Czesaný, 2006, stránky 24 - 25)

Trend

Trend není fází hospodářského cyklu. Trendová linie je dlouhodobý vývoj potenciačního reálného produktu, kolem kterého stále kolísá reálný produkt (hospodářský cyklus) ať už nad nebo pod trendovou linií. Je to jakýsi celkový průměrný vývoj ekonomiky bez ohledu na to, zda je hospodářský cyklus v expanzi nebo v recesi. (Brčák & Sekerka, 2010, stránky 280 - 281) Odhad trendové linie pomáhá rozlišovat střednědobé a dlouhodobé trendy od cyklických pohybů hospodářství. (Czesaný, 2006, str. 21)

3.5.4 Hlavní kategorie teorie hospodářského cyklu

Teorií vzniku hospodářského cyklu je mnoho. Mezi ty známější patří například: peněžní teorie, inovační teorie, psychologická teorie, teorie podspotřeby, politické teorie cyklu, teorie rovnovážného hospodářského cyklu nebo teorie reálných hospodářských cyklů. Většinou se však mohou rozdělit do dvou základních kategorií a těmi jsou primárně vnější a primárně vnitřní teorie. (Samuelson & Nordhaus, 1991, str. 214)

Vnitřní teorie

Vnitřní teorie vidí vznik hospodářských cyklů uvnitř ekonomického systému. Tyto vnitřní podněty mají samoregulační účinek, takže každá recese vyvolá konjunkturu a naopak. (Samuelson & Nordhaus, 1991, str. 214)

Vnější teorie

Vnější teorie naopak vidí vznik hospodářských cyklů ve vnějších faktorech, které jsou mimo ekonomický systém. Ať už se jedná o války, živelné katastrofy, naleziště zlata a drahých kamenů, revoluce, volby nebo o vědecké průlomy a nové technologické inovace.

Mezi hlavní příklady vnější teorie patří i **politický hospodářský cyklus**, kde se vývoj ekonomiky mění podle politických voleb. Politici se snaží, aby byli znovu zvoleni. Tudíž krátce po zvolení zavádějí režim, po kterém se sice sníží inflace, ale zase se zvýší nezaměstnanost a sníží se produkce firem. To se lidem samozřejmě nelíbí. Nakonec se politik před volbami snaží ekonomiku znovu obnovit a stimulovat. Sníží daně, snaží se, aby byli úroky na nízké úrovni apod. Jelikož je to před volbami, tak si to voliči zapamatují víc, než recesi na začátku. (Samuelson & Nordhaus, 1991, stránky 214 - 215)

Existují také **kombinace vnějších a vnitřních faktorů**. Při této kombinaci mohou vnější faktory výrazně ovlivnit faktory vnitřní. Například válka nebo nový objev vyvolá různé formy hospodářských cyklů uvnitř dané ekonomiky. Naopak při ovlivnění vnějších faktorů vnitřními jsou významné investice, které jsou ovlivněny hospodářským cyklem. Vztah mezi hospodářským cyklem a investicemi se nazývá **princip akcelérátoru**. (Samuelson & Nordhaus, 1991, str. 215)

3.5.5 Předvídání hospodářských cyklů

Hospodářské cykly bývají nevyzpytatelné a nikdy se dopředu neví, jak přesně budou probíhat. O to je důležitější tyto cykly předvídat (prognózovat) co nejpřesněji, aby se na hospodářské cykly mohly připravit podniky i celá ekonomika. Kvůli proměnlivosti hospodářských cyklů jsou však tyto prognózy mnohdy i chybné.

Původně se prognózování provádělo rozborem velkého počtu údajů a indexů. Dnes se používají na prognózy různé počítačové a statistické programy s makroekonomickými modely. Tyto modely jsou velmi složité a skládají se z velkého počtu rovnic. (Samuelson & Nordhaus, 1991, stránky 217 - 218)

Existují spory o tom, zda se dá nebo nedá vyhnout hospodářským cyklům. Každopádně za posledních 50 let se regulace těchto cyklů zlepšila. Regulací je myšleno to, že díky monetární a fiskální politice lze zabránit, aby se z recesí staly hluboké hospodářské krize. (Samuelson & Nordhaus, 1991, stránky 218 - 219)

4 Praktická část

4.1 Historie hospodářských cyklů

Původně hospodářský cyklus vůbec neexistoval. Poprvé by se o hospodářském cyklu dalo mluvit v 18. století v Anglii. V dobách, kdy bylo hlavním odvětví zemědělství, existovalo pouze střídání úrodnosti na základě počasí. Poté se s rozvojem průmyslu začalo objevovat kolísání v ekonomice, ale spíše než hospodářský cyklus se používal termín průmyslový cyklus. (Frank, 2014, str. 18)

Ve 20. letech 20. století byly stále expanze, neustálý růst ekonomiky. Ekonomové nevěděli, kdy nebo jestli přijde hospodářská krize, tak se snažili být optimističtí. Ale optimismus vyprchal při krachu na newyorské burze v roce 1929. Produkce v USA se snížila o polovinu, nezaměstnanost vyšplhala na 25 % a zkrachovala třetina bank. (Wittgrüberová, 2013, stránky 8 - 9)

Hospodářská krize se přesunula i do Evropy, kde díky ní nastoupil k moci Adolf Hitler. O překonání krize se snažil J. M. Keynes a přišel se svou expanzivní měnovou politikou. Tím se samozřejmě hodně zvýšila inflace a deficit státního rozpočtu. (Frank, 2014, stránky 18 - 19)

Po druhé světové válce se začalo ekonomice opět dařit. Dokonce i země jako je Německo a Japonsko, které byly zničeny v období války, se v 50. a 60. letech 20. století zotavily. (Wittgrüberová, 2013, str. 9)

V 70. letech se rozpadl brettonwoodský systém¹, což způsobilo přechod pevných kurzů na kurzy plovoucí. Vznikla tak nerovnováha na světových trzích. V tomto období také došlo k ropné krizi, objevila se stagflace a strukturální nezaměstnanost. (Wittgrüberová, 2013, str. 10-11)

V roce 1989 byl vytvořen tzv. Washingtonský konsensus. Jsou to pravidla (opatření), kterými by se měly řídit rozvojové země, aby dosáhly vyššího hospodářského růstu, a aby tlumily hospodářské krize. Kvůli ropným krizím se ale rozvojové státy stále více

¹ Brettonwoodský systém – pevný peněžní kurz, kdy byla měna fixována na dolar (pozůstatek zlatého standardu)

zadlužily, až došlo ke krizím. Těmto státům v krizi pomohl i Mezinárodní měnový fond (MMF), který měl také svá pravidla, kterými se musí země řídit, aby jim pomohl. Avšak Washingtonský konsensus a MMF měli i špatnou kritiku. Například v Asijské krizi v 90. letech se státy, které se těmito pravidly neřídily, se dostaly z krize mnohem rychleji než ty, které se jimi řídily. (Wittgrüberová, 2013, stránky 11 - 12)

Na konci 20. století začala krize v Argentině, která stále používala dolar jako stabilní měnu. To mělo samozřejmě s postupujícím časem své nedostatky. Lidé fixní měně přestávali věřit a vybírali své peníze z bank, z čehož se stala krize bankovní. Argentina musela přejít na plovoucí měnu, tím vzrostla inflace a nezaměstnanost a země se dostala do krize. (Wittgrüberová, 2013, stránky 15 - 16)

V České republice byla v 90. letech 20. století recese, která byla první krizí od osamostatnění. Po vstupu do Evropské Unie v roce 2004 se hospodářský růst zvýraznil, přispěla k tomu i změna bankovního sektoru. V letech 2006 a 2007 byl ekonomický růst na více než 6 %. Poté v letech 2007 - 2008 ekonomická aktivita klesla kvůli globálním i státním problémům a postupně vznikla globální recese. Tato recese měla v ČR dopad na zpracovatelský průmysl a trh nemovitostí. (Frank, 2014, stránky 20 - 21)

Nakonec vznik hospodářských krizí může vzniknout i živelnou katastrofou. Příkladem může být atentát na "dvojčata" v New Yorku v roce 2001. Tato katastrofa se nedá úplně udávat jako hospodářská krize, ale dost ovlivnila světovou ekonomiku a zejména cestovní ruch.

4.2 Analýza jednotlivých ukazatelů v České republice

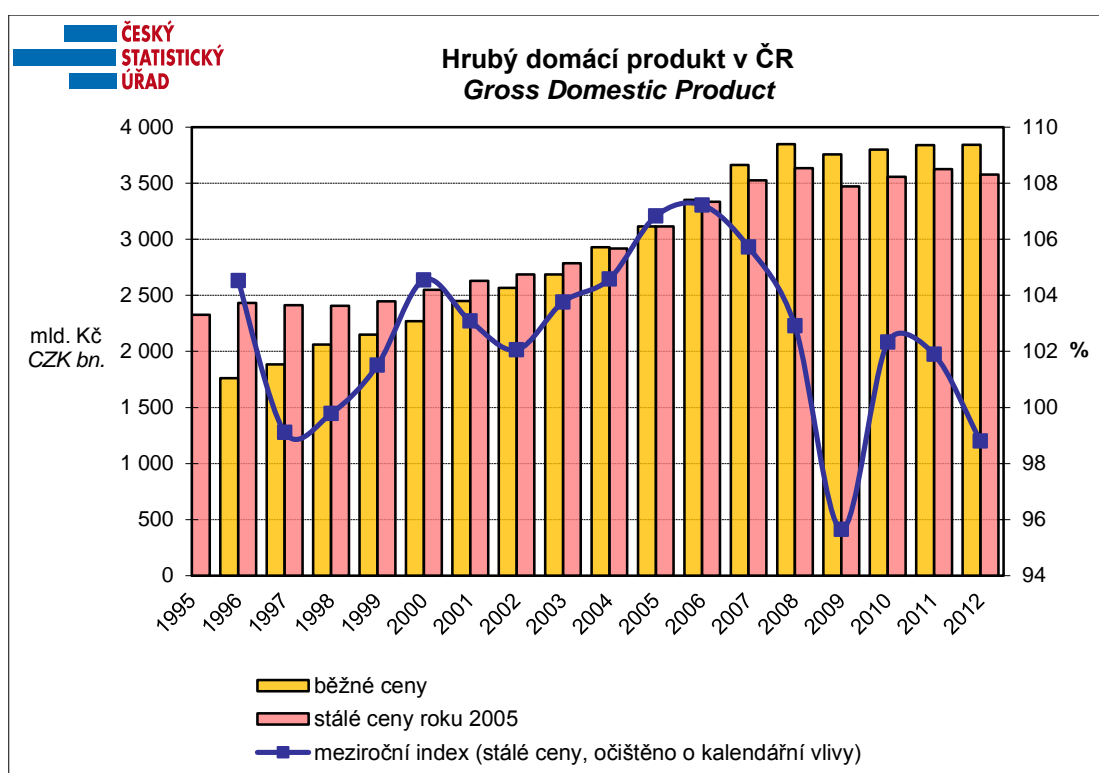
Česká republika je stát ve středu Evropy s rozlohou 78 866 km². Leží v mírném podnebném pásu. Sousedí se státy Polsko, Německo, Rakousko a Slovensko. Hlavními řekami jsou Labe, Vltava, Morava, Dyje, Odra a Opava. Pohří jsou zde např. Šumava, Krkonoše, Orlické hory, Jeseníky.

Česká republika má více než 10,5 milionu obyvatel. V hlavním městě Praze počet obyvatel přesahuje 1 milion. Státní zřízení je parlamentní republika. ČR se osamostatnila 1. 1. 1993 a od roku 2004 je členem Evropské unie.

Pro vývoj ekonomiky, a tedy i hospodářského cyklu, jsou klíčové některé ukazatele. Nejdůležitějším z nich je hrubý domácí produkt. Vývoj ukazatelů sleduje a analyzuje Český statistický úřad.

4.2.1 Analýza hrubého domácího produktu

Pro sledování vývoje hospodářského cyklu je hlavním ukazatelem hrubý domácí produkt. Český statistický úřad (ČSÚ) sleduje tento ukazatel v běžných a stálých cenách (k určitému roku). Dále sleduje jeho meziroční indexy, jak je vidět na ukázkovém grafu 2. Také analyzuje hrubý domácí produkt v rámci jednotlivých sektorů, čtvrtletí, zveřejňuje předběžné odhady, využívá všechny tři výpočty HDP apod.

Graf 2 - HDP v ČR - vybrané roky

Pro výslednou hodnotu hrubého domácího produktu nezáleží na tom, který z výpočtů pro HDP se použije. Výsledky budou totiž vždy stejné jak je vidět v tabulkách 2, 3 a 4.

HDP výrobní metodou v běžných cenách v ČR (v mil Kč)

Název	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Produkce	8 358 377	9 223 289	9 603 919	8 849 287	9 258 166	9 682 660	9 626 604	9 618 077
Mezispotřeba	5 166 964	5 749 825	5 956 806	5 296 115	5 675 297	6 046 033	5 982 477	5 953 351
Hrubá přidaná hodnota	3 191 413	3 473 464	3 647 113	3 553 172	3 582 869	3 636 627	3 644 127	3 664 726
Daně z produktů	352 099	395 546	407 734	414 592	427 869	464 120	485 181	511 721
Dotace na produkty (-)	- 36 381	- 37 191	- 39 501	- 45 937	- 57 087	- 78 337	- 81 633	- 90 187
Hrubý domácí produkt	3 507 131	3 831 819	4 015 346	3 921 827	3 953 651	4 022 410	4 047 675	4 086 260

© Český statistický úřad, 28/10/2014 11:20:49

Tabulka 2 - HDP výrobní metodou v ČR v letech 2006 – 2013

HDP výdajovou metodou v běžných cenách (v mil. Kč)

Název	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Výdaje na konečnou spotřebu	2 355 176	2 506 801	2 678 872	2 729 612	2 756 756	2 775 810	2 781 131	2 828 472
Domácnosti	1 631 011	1 749 455	1 887 029	1 890 858	1 919 942	1 956 863	1 970 453	1 998 767
Vládní instituce	699 718	731 638	765 513	811 710	809 674	792 185	783 389	801 984
NISD	24 447	25 708	26 330	27 044	27 140	26 762	27 289	27 721
Tvorba hrubého kapitálu	1 055 701	1 231 126	1 249 396	1 039 879	1 074 377	1 087 748	1 066 130	1 022 327
Tvorba hrubého fixního kapitálu	982 951	1 132 392	1 165 332	1 063 472	1 066 005	1 068 992	1 054 900	1 019 056
Změny zásob	69 872	95 287	80 491	- 27 458	4 831	15 108	5 220	- 1 193
Čisté pořízení cenností	2 878	3 447	3 573	3 865	3 541	3 648	6 010	4 464
Hrubé domácí konečné výdaje	3 410 877	3 737 927	3 928 268	3 769 491	3 831 133	3 863 558	3 847 261	3 850 799
Vývoz zboží a služeb	2 311 465	2 576 724	2 570 700	2 329 418	2 645 451	2 911 454	3 128 153	3 188 344
Dovoz zboží a služeb	2 215 211	2 482 832	2 483 622	2 177 082	2 522 933	2 752 602	2 927 739	2 952 883
Saldo vývozu a dovozu	96 254	93 892	87 078	152 336	122 518	158 852	200 414	235 461
Hrubý domácí produkt	3 507 131	3 831 819	4 015 346	3 921 827	3 953 651	4 022 410	4 047 675	4 086 260

© Český statistický úřad, 28/10/2014 11:22:02

Tabulka 3 - HDP výdajovou metodou v ČR v letech 2006 – 2013

HDP důchodovou metodou v běžných cenách (v mil. Kč)

Název	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Náhrady zaměstnancům	1 394 034	1 513 254	1 616 849	1 568 561	1 589 052	1 625 741	1 657 508	1 658 042
Mzdy a platy	1 053 200	1 140 368	1 226 454	1 201 971	1 208 990	1 236 159	1 261 605	1 256 824
Soc. příspěvky zaměstnavatelů	340 834	372 886	390 395	366 590	380 062	389 582	395 903	401 218
Čisté daně z výroby a dovozu	289 967	330 737	338 965	329 025	340 625	360 090	376 009	391 981
Daně z výroby a z dovozu	366 844	411 180	423 391	429 858	447 231	487 540	507 431	531 700
Dotace (-)	- 76 877	- 80 443	- 84 426	- 100 833	- 106 606	- 127 450	- 131 422	- 139 719
Hrubý provozní přebytek a smíšený důchod	1 823 130	1 987 828	2 059 532	2 024 241	2 023 974	2 036 579	2 014 158	2 036 237
Spotřeba fixního kapitálu	703 919	763 591	811 474	841 008	849 717	863 249	879 539	905 403
Čistý provozní přebytek a smíšený důchod	1 119 211	1 224 237	1 248 058	1 183 233	1 174 257	1 173 330	1 134 619	1 130 834
Hrubý domácí produkt	3 507 131	3 831 819	4 015 346	3 921 827	3 953 651	4 022 410	4 047 675	4 086 260

© Český statistický úřad, 28/10/2014 11:22:24

Tabulka 4 - HDP důchodovou metodou v ČR v letech 2006 – 2013

V jednotlivých tabulkách jsou zvýrazněny položky, které se sčítají, respektive odečítají, aby bylo dosaženo hrubého domácího produktu. Ostatní hodnoty jsou doplňkové, z kterých se vypočítají právě vyznačené položky.

Tyto tabulky tedy ukazují data pro výpočet HDP výrobní (produkční), výdajovou a důchodovou metodou. Údaje jsou pro zjednodušení zaznamenány v letech 2006 – 2013. Ve všech třech tabulkách jsou v dolních řádcích výsledné hrubé domácí produkty za jednotlivé roky. Je zde vidět, že jsou výsledky zcela totožné, ať už jsou počítány jakoukoli metodou. To však neplatí pouze pro výpočet HDP v běžných cenách, ale i v cenách reálných.

Na druhou stranu, jestliže se srovná HDP jednoho období počítaný v běžných cenách a v reálných cenách, rozdíl tu vidět je.

HDP výrobní metodou v cenách roku 2010 (v mil. Kč)

Název	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Produkce	8 774 365	9 451 649	9 631 561	8 845 606	9 258 166	9 511 650	9 314 240	9 246 169
Mezispotřeba	5 390 626	5 890 462	5 942 720	5 360 701	5 675 297	5 858 045	5 689 288	5 641 991
Hrubá přidaná hodnota	3 381 796	3 557 780	3 685 359	3 482 957	3 582 869	3 653 605	3 626 693	3 606 173
Daně na výrobky	426 218	458 221	433 862	438 505	427 869	433 223	424 242	417 311
Dotace na výrobky (-)	- 59 922	- 57 610	- 57 066	- 54 864	- 57 087	- 55 536	- 52 777	- 52 684
Hrubý domácí produkt	3 747 206	3 954 399	4 061 601	3 864 947	3 953 651	4 031 292	3 998 703	3 970 646

© Český statistický úřad, 28/10/2014 11:34:08

Tabulka 5 - HDP výrobní metodou v ČR v letech 2006 - 2013 (ceny roku 2010)

V tabulce 5 jsou použity stálé ceny roku 2010. Když se srovná tabulka 2 a 5, jsou zde vidět odchylky. Rozdíl je znázorněn v tabulce 6. Při odečtení běžných cen od cen roku 2010 vyjdou hodnoty kladné i záporné (v roce 2010 samozřejmě nulové). V letech 2006, 2007, 2008 a 2011 byl reálný HDP v cenách roku 2010 vyšší než nominálních HDP. Lidé tedy za svůj nominální důchod nakoupili více.

Rozdíl HDP mezi běžnými cenami a cenami roku 2010 (v mil Kč)

HDP	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ceny roku 2010	3 747 206	3 954 399	4 061 601	3 864 947	3 953 651	4 031 292	3 998 703	3 970 646
Běžné ceny	3 507 131	3 831 819	4 015 346	3 921 827	3 953 651	4 022 410	4 047 675	4 086 260
Rozdíl	240 075	122 580	46 255	- 56 880	0	8 882	- 48 972	- 115 614

Tabulka 6 - Porovnání běžných a reálných cen

Rozdíl je samozřejmě také mezi hrubým domácím produktem a hrubým národním důchodem (HND), jak je znázorněno v tabulce 7.

HDP a HND v běžných cenách v letech 2006 - 2012 (v mil. Kč)

Ukazatel	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
HDP	3 747 206	3 831 819	4 015 346	3 921 827	3 953 651	4 022 410	4 047 675
HND	3 180 350	3 401 225	3 668 012	3 508 454	3 514 623	3 572 183	3 572 184

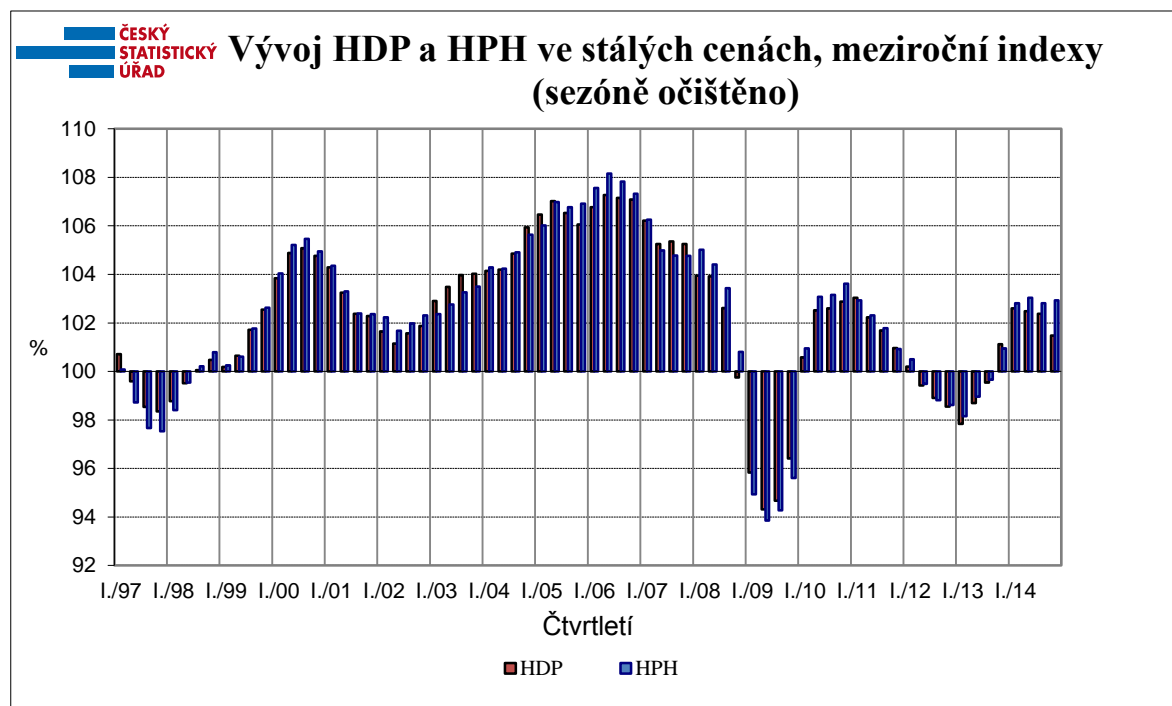
© Český statistický úřad, 28/10/2014

Tabulka 7 - HDP a HND v běžných cenách

V této tabulce jsou hodnoty HDP a HND v jednotlivých letech a je zde vidět, že hrubý domácí produkt je vyšší než hrubý národní důchod. Z tohoto lze usuzovat,

že v České republice žijí cizinci, kteří zde i podnikají a tím přispívají na zvýšení HDP, nebo naopak Češi žijící v cizině tolik nezvyšují český HND.

Jednotlivé země si samozřejmě mohou vybrat, který z těchto ukazatelů budou používat. Co se týče České republiky, používá převážně HDP. S hrubým národním důchodem operuje například USA.

© Český statistický úřad, 13/03/2015

Graf 3 - Vývoj HDP v letech 1997 – 2014

Graf 3 znázorňuje vývoj hrubého domácího produktu a hrubé přidané hodnoty ve stálých cenách od roku 1997 do roku 2014. Údaje jsou zaznamenány v jednotlivých čtvrtletích a jsou přepočítány na meziroční indexy (meziroční změna či tempo růstu) v procentech.

V roce 1997 byla první hospodářská krize v rámci samostatného českého státu. Nejnižších hodnot dosahoval hrubý domácí produkt ve čtvrtém čtvrtletí a to 98,4 % (meziroční index klesl o 1,6 %). Dále pak rostl až do roku 2000, kde opět začal klesat. Rok 2000 však zdaleka nebyl vrchol hospodářského cyklu. Po tomto roce sice ekonomika klesala, nicméně se nedostala do krize (byla stále nad 100 %)

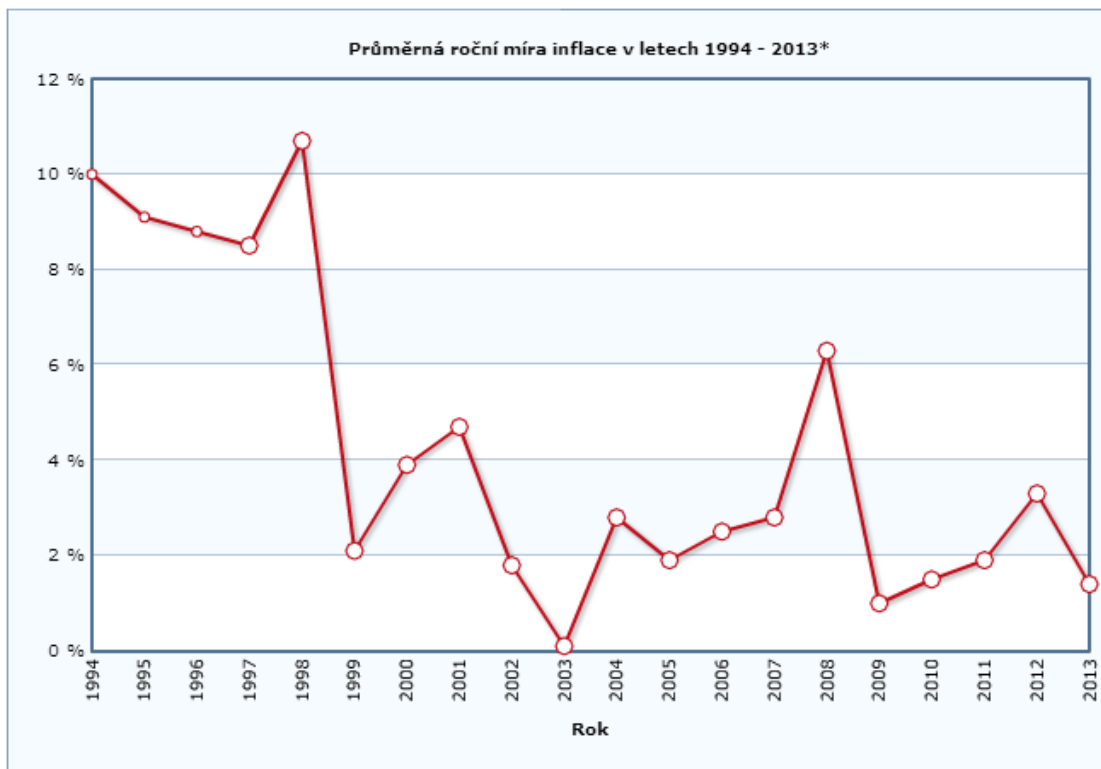
Vrchol přišel až roku 2006. Z hlediska historie České republiky na tom byla ekonomika v tomto roce nejlépe. Tempo růstu reálného HDP dosahovalo 107,3 % (7,3 %).

Ale protože došlo k nasycení trhu, musela ekonomika zákonitě klesat. Toto klesání bylo poměrně prudké. Za tři roky ekonomika klesla o 13 % a Česká republika, stejně jako ostatní státy, se dostala do krize. Na dně roku 2009 dosahovalo tempo růstu 94,3 % (- 4,3 %), zároveň to bylo i nejnižší procento za historii české ekonomiky. V letech 2010 a 2011 ekonomika expandovala na 103 % (3 %). V roce 2011 se však opět dostala do recese, která už ovšem nebyla tak hluboká jako ta z roku 2009. V roce 2013 začala ekonomika znovu růst a v prvním čtvrtletí roku 2014 dosahovalo tempo růstu 102,6 % (2,6 %).

4.2.2 Analýza inflace

Míra inflace se mění s vývojem hospodářského cyklu. Měří se různými metodami, u kterých je důležitá jejich interpretace. V grafu 4 je znázorněna průměrná roční míra inflace (průměrný roční index spotřebitelských cen). Je to průměrná změna cenové hladiny za 12 posledních měsíců proti průměru 12 předchozích měsíců (tj. průměrná inflace jednoho roku s průměrnou inflací předcházejícího roku).

Na grafu 4 je vidět, že nejvyšší míra inflace sice byla až rok po krizi 1997, ale i před touto krizí byla inflace už tak na vysoké úrovni. Poté byla dosti proměnlivá, ale už nepřesáhla 10% zrychlení (jako v roce 1998). Nejnižší inflace byla v roce 2003 (0,1 %), kdy byla ekonomika v expanzi. V roce 2006 ve fázi vrcholu, byla inflace celkem nízká (do 3 %). Naopak rok před krizí byla v roce 2008 inflace dost vysoká a dosahovala více než 6 %. Tato skutečnost nepochybně také vedla k hospodářské krizi. Jak je však na grafu vidět, nebyly tyto hodnoty v rámci samostatné ČR nejvyšší. Poté inflace klesla a opět mírně vzrostla v roce 2012. Zde je také vidět propojenost s HDP, neboť v roce 2013 nastala recese. Od roku 2013 inflace stále klesá. Podle informací z ČSÚ míra inflace v roce 2014 byla většinou menší než 1 %.

© Český statistický úřad, 06/03/2015

Graf 4 - Míra inflace 1994 – 2013

V tabulce 8 je znázorněná průměrná roční míra inflace v letech 1997 – 2014. Je zde opět znázorněno, že v roce 1998 a 2008 byla inflace nejvyšší. Obě tyto hodnoty souvisejí s hospodářskými krizemi. Lze si také povšimnout, že následující roky (tedy 1999 a 2009) se inflace radikálně zpomalila. Nejprve z 10,7 % na 2,1 % a následně z 6,3 % na 1 %. Ostatní hodnoty jsou relativně ustálené.

Nejnižší inflace byla v roce 2003, kdy byla ekonomika v expanzi. Co se týče vrcholu roku 2006, nepřesáhla inflace 3 %. Hodnoty také stoupla v roce 2012 před recesí následujícího roku.

Průměrná roční míra inflace (v %)

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Inflace	8,5	10,7	2,1	3,9	4,7	1,8	0,1	2,8	1,9

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Inflace	2,5	2,8	6,3	1	1,5	1,9	3,3	1,4	0,4

© Český statistický úřad, 13/03/2015

Tabulka 8 - Průměrná roční míra inflace v letech 1997 - 2014

4.2.3 Analýza nezaměstnanosti

Český statistický úřad sleduje také nezaměstnanost a zaměstnanost v České republice. Tyto veličiny se mohou zaznamenávat v počtu obyvatel nebo v různých mírách (v procentech). U zaměstnanosti se používá míra ekonomické aktivity nebo míra zaměstnanosti. A co se týče nezaměstnanosti, počítá se obecná míra nezaměstnanosti, míra dlouhodobé nezaměstnanosti a míra registrované nezaměstnanosti.

Zaměstnanost a nezaměstnanost na území ČR u osob nad 15 let

Rok	Pracovní síla (tis.osob)	Zaměstnaní (tis.osob)	Nezaměstnaní (tis.osob)	Ekonomicky neaktivní (tis.osob)	Míra zaměstnanosti (v %)	Obecná míra nezaměstnanosti (v %)
1997	5 185	4 937	248	3 302	58,2	4,8
1998	5 201	4 866	336	3 322	57,1	6,5
1999	5 218	4 764	454	3 337	55,7	8,7
2000	5 186	4 732	455	3 400	55,1	8,8
2001	5 146	4 728	418	3 431	55,1	8,1
2002	5 139	4 765	374	3 460	55,4	7,3
2003	5 132	4 733	399	3 505	54,8	7,8
2004	5 133	4 707	426	3 541	54,3	8,3
2005	5 174	4 764	410	3 542	54,7	7,9
2006	5 199	4 828	371	3 574	55,0	7,1
2007	5 198	4 922	276	3 647	55,6	5,3
2008	5 232	5 002	230	3 711	56,0	4,4
2009	5 286	4 934	352	3 723	54,8	6,7
2010	5 269	4 885	384	3 747	54,2	7,3
2011	5 223	4 872	351	3 742	54,4	6,7
2012	5 257	4 890	367	3 708	54,5	7,0

© Český statistický úřad, 17/11/2014 17:04:35

Tabulka 9 - Zaměstnanosti a nezaměstnanost v letech 1997 - 2012

V tabulce 9 je znázorněna zaměstnanost a nezaměstnanost v počtu tisíců osob i v procentech. Obsahuje pracovní sílu (ekonomicky aktivní obyvatelstvo), počet zaměstnaných, nezaměstnaných a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo (důchodci, studenti apod.) v tisících osob. Dále jsou zde dvě míry a to míra zaměstnanosti a obecná míra nezaměstnanosti vyjádřeny v procentech.

V tabulce je vidět, že ukazatel nezaměstnanosti, resp. zaměstnanosti, je převážně konstantní. Nejsou zde žádné velké výkyvy. Obecná míra nezaměstnanosti byla ve sledovaném období nejvyšší v roce 2000, kdy dosahovala 8,8 %. Naopak nejnižší byla v roce 2008 na 4,4 %.

Na internetových stránkách Českého statistického úřadu byla tato tabulka pouze do roku 2012. Pro doplnění je v tabulce 10 zobrazena míra zaměstnanosti, obecná míra nezaměstnanosti a míra ekonomické aktivity za jednotlivé měsíce let 2013 a 2014.

Obecně lze podle této tabulky říci, že v letech 2013 a 2014 míra zaměstnanosti mírně stoupá stejně jako míra ekonomické aktivity. Na druhou stranu je logické, že obecná míra nezaměstnanosti mírně klesá s nejnižší hodnotou v září až prosinci roku 2014.

**Míra zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity
(očistěné od sezónních vlivů, v %)**

Rok	Měsíc	Míra zaměstnanosti 15-64letých	Obecná míra nezaměstnanosti 15-64letých	Míra ekonomické aktivity 15-64letých
2013	M 01	67,2	7,1	72,4
	M 02	67,2	7,3	72,5
	M 03	67,3	7,3	72,6
	M 04	67,6	7,2	72,8
	M 05	67,8	7,1	73,0
	M 06	67,8	6,7	72,8
	M 07	67,8	7,0	72,9
	M 08	67,7	7,0	72,8
	M 09	67,7	7,0	72,9
	M 10	68,1	6,9	73,1
	M 11	68,1	6,9	73,1
	M 12	68,1	6,8	73,0
2014	M 01	68,3	6,7	73,2
	M 02	68,5	6,6	73,3
	M 03	68,5	6,6	73,3
	M 04	68,6	6,4	73,4
	M 05	68,7	6,2	73,3
	M 06	68,8	6,2	73,4
	M 07	69,0	6,0	73,4
	M 08	69,0	6,1	73,5
	M 09	69,2	5,9	73,5
	M 10	69,5	5,9	73,8
	M 11	69,5	5,9	73,9
	M 12	69,6	5,9	74,0

© Český statistický úřad, 01/03/2015

Tabulka 10 - Míra zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity 2013 - 2014

Český statistický úřad rovněž sleduje zaměstnanost cizinců v České republice. Jak je vidět v tabulce 11 počet cizinců zaměstnaných v ČR od roku 1999 stoupá. V roce 1997 zde pracovalo 193 958 cizinců a 63 191 jich mělo živnostenské oprávnění. Do roku 1999 klesl počet pracujících cizinců na 150 881 a od této doby se hodnota stále zvyšuje. V roce 2012 dosáhl počet pracujících cizinců 310 921 a 93 059 cizinců mělo živnostenské oprávnění.

Na této tabulce lze také vysvětlit rozdíl mezi hodnotou hrubého domácího produktu a hrubého národního důchodu. Jak již bylo uvedeno, v České republice je hodnota HDP vyšší než hodnota HND. Je to tedy částečně způsobeno tím, že v ČR roste počet cizinců, kteří tu pracují. Zvyšují nám tím HDP, protože se do něj započítává i jejich produkce. Zatímco do hrubého národního důchodu by se ekonomická aktivita cizinců nezapočítávala.

Zaměstnávání cizinců na území ČR

Rok	Zaměstnaní cizinci	Zaměstnaní cizinci s platným živnostenským oprávněním
1997	193 958	63 191
1998	155 448	44 201
1999	150 881	57 415
2000	164 987	61 340
2001	167 652	64 000
2002	161 711	60 532
2003	168 031	62 293
2004	173 203	65 219
2005	218 982	67 246
2006	250 797	65 722
2007	309 027	68 785
2008	361 707	77 158
2009	318 462	87 753
2010	306 350	90 983
2011	310 921	93 059
2012	. ²	91 040

© Český statistický úřad, 17/11/2014 17:07:17

Tabulka 11 - Zaměstnávání cizinců v letech 1997 – 2012

4.3 Vývoj hospodářského cyklu v letech 1997 - 2009

Vývoj hospodářského cyklu se sice nejčastěji měří pomocí hrubého domácího produktu, ale souvisejí s ním i další ukazatelé. HDP je spjat s inflací a nezaměstnaností (jak je vidět i v magickém čtyřúhelníku). Shrnutím těchto ukazatelů se zjistí ekonomická situace dané země a tím se dá zjistit vývoj hospodářského cyklu s přihlédnutím i na jiné ukazatele než jen hrubý domácí produkt.

² Data nebyla k dispozici.

4.3.1 Dno roku 1997

Poprvé na dně byla česká ekonomika v roce 1997. Nejhuře na tom byla ve čtvrtém čtvrtletí, kdy byl meziroční index HDP na 98,4 %. Na této úrovni se ekonomika zastavila, dosáhla dna a mohla tedy začít růst (příp. stagnovat).

Inflace byla v tomto roce na 8,5 %. Tato míra byla vysoká, ale další rok se ještě zrychlila na 10,5 %. Je možné, že jelikož nastalo dno až na konci roku, odrazilo se to na průměrné inflaci až následující rok.

Tento rok dosahovala obecná míra nezaměstnanosti 4,8 %. Od roku 1997 do dnes to byla druhá nejmenší hodnota tohoto ukazatele. Počet pracujících cizinců v ČR byl 193 958. Tento roční počet byl až do roku 2005 nejvyšší.

Hospodářská krize roku 1997 byla z historického hlediska České republiky první krizí. Na druhou stranu nebyla nejhlubší. To se však v té době ještě nevědělo.

4.3.2 Expanze 1998 - 2006

Celková expanze ekonomiky trvala od roku 1998 do roku 2006 s jednou recesí uprostřed. Hrubý domácí produkt rostl od začátku roku 1998. Zvyšoval se až do roku 2000, kdy dosáhnul meziročního indexu 105,1 %. Ve třetím čtvrtletí tohoto roku se index přehoupnul do recese. Tento pokles skončil na konci roku 2002. Ekonomika se zastavila na meziročním indexu 101,1 % (nad 100 %), takže se do krize nedostala. Následně pokračoval růst, který trval do roku 2006, kdy ekonomika dosáhla vrcholu.

Jak již bylo řečeno, v roce 1998 se inflace zrychlila na 10,7 %. Byla to nejvyšší míra inflace v České republice. Následný rok se hodnota rapidně snížila na 2,1 %. Poté další dva roky stoupala. Mírná recese může být viděna v roce 2001, kdy hodnota ukazatele dosáhla 4,7 %. Další roky 2002 a 2003 inflace opět klesala a zastavila se na 0,1 %. Do roku 2006 inflace převážně rostla. Za celkové období expanze byla průměrná míra inflace velmi proměnlivá.

Obecná míra nezaměstnanosti byla v roce 1998 na 6,5 %. Její hodnota rostla do roku 2000, kdy dosahovala 8,8 %. V roce 2001 a 2002 mírně klesla na 7,3 %. Nezaměstnanost tedy v recesi 2000 – 2002 klesala, ale než pokles ekonomiky nastal, byla poměrně vysoká. Dalo by se tedy říci, že míra nezaměstnanosti přispěla k recesi. V letech 2003 a 2004 opět

hodnoty mírně vzrostly, ale rok před vrcholem začala nezaměstnanost klesat. V roce 2005 dosahovala 7,9 %. Co se týče zaměstnaných cizinců, tak až na jeden rok se jejich počet zvyšoval a v roce 2005 dosahoval jejich počet 218 982.

4.3.3 Vrchol roku 2006

Vrchol hospodářského cyklu nastal v České republice v roce 2006. Hrubý domácí produkt dosahoval nejvyšších hodnot za historii ČR. Vzrostl reálně meziročně o 6,1 %. Klíčovou roli v ekonomickém růstu měly výdaje na konečnou spotřebu a tvorba hrubého kapitálu. Vzhledem ke čtvrtletím na tom bylo nejlépe druhé čtvrtletí, ve kterém dosahovalo tempo růstu 7,3 %.

Přestože byl HDP v roce 2006 na svém vrcholu, inflace nebyla za dané období nejnižší. Průměrná roční míra inflace byla na 2,5 %. Ke zvýšení těchto hodnot přispěl zejména vývoj cen v oblasti bydlení, potravin a nealkoholických nápojů. Zmírnění růstu ovlivnilo snížení cen v oblasti odívání a obuvi, zařízení a provoz domácností.

Nezaměstnanost na tom také nebyla nejlépe. Tento rok nepracovalo 371 000 osob, což odpovídá 7,1% obecné míře nezaměstnanosti. Tato míra byla podle krajů nejvyšší v Ústeckém kraji. Co se týče struktury tohoto ukazatele, dosahovala specifická míra nezaměstnanosti³ nejvyšší u osob se základním vzděláním a bez vzdělání, dále u věkové skupiny 15 – 19 let. Nejvyšší počet nezaměstnaných podle odvětví byl ve zpracovatelském průmyslu a to 33,8 % osob.

Přestože hrubý domácí produkt, a tím i ekonomika, byly na vrcholu, ostatní ukazatele nebyly úplně na nejlepší úrovni.

4.3.4 Krize 2007 - 2009

Pokles ekonomiky byl v průběhu let 2007 – 2009. Tato krize se nedotýkala pouze České republiky, ale byla celosvětová. Začala v roce 2007 ve Spojených státech amerických a později přešla i do dalších částí světa.

³Specifická míra nezaměstnanosti je podíl počtu určité skupiny nezaměstnaných na shodně vymezené pracovní síle v procentech.

Tempo růstu HDP v roce 2007 mírně klesalo. Naopak v roce 2008 byl pokles velmi strmý. V prvním čtvrtletí byl meziroční index na úrovni 3,9 %, ve čtvrtém čtvrtletí již na - 0,2 %. Hrubý domácí produkt v roce 2008 také reálně vzrostl pouze o 3,1 %. V roce 2009 ekonomika poklesla ještě více a HDP se oproti předchozímu roku reálně snížil o 4,1 %. Klesání hrubého domácího produktu v tomto ustalo a dostalo se na dno.

Inflace, stejně jako HDP, se v roce 2007 změnila jen mírně a vzrostla na 2,8 %. Nejvíce se zvyšovaly ceny potravin, nealkoholických a alkoholických nápojů, tabáku, dále také ceny v dopravě, stravování a ubytování. V dalším roce byl tento růst mnohem vyšší a to až 6,3 %. Tato průměrná míra inflace byla toho roku nejvyšší za posledních 10 let (v roce 1998 dosáhla 10 %). Byla to tedy druhá nejvyšší inflace v České republice. Tento růst způsobilo zvýšení cen potravin, energií a regulovaného nájemného. Dále zvýšení sazby DPH u některého zboží a služeb, zvýšení spotřební daně u tabákových výrobků či zavedení regulačních poplatků ve zdravotnictví.

Obecná míra nezaměstnanosti se naopak zlepšovala. V roce 2007 dosahovala 5,3 % a v roce 2008 dokonce 4,4 %. Nejvyšší nezaměstnanost podle odvětví byla v obou letech ve zpracovatelském průmyslu okolo 33 %.

Z uvedených údajů je patrné, že kvůli snížení HDP se zvýšila inflace, zejména v oblasti daní. Stát se snažil pomocí daní vyrovnat nebo zvýšit HDP. Stálé zvyšování inflace ani neprospívalo výhledům do budoucna. Nezaměstnanost se na druhou stranu stále zlepšovala, čímž by se dalo soudit, že ekonomika stále nebyla na svém dně.

4.3.5 Dno roku 2009

Dalšího dna se dotkla česká ekonomika v roce 2009. Nejhůře na tom byla ve druhém čtvrtletí, kdy HDP klesl meziročně o 5,5 %. Tento propad byl největší za dobu existence České republiky. Na této úrovni se ekonomika zastavila, byla na dně a mohla se tedy od něj odrazit a expandovat.

Průměrná roční míra inflace se tento rok rapidně snížila. Jak je vidět na grafu 4, tak inflace klesla na 1 %, což je druhá nejnižší hodnota za sledované období.

Obecná míra nezaměstnanosti se v roce 2009 zvýšila na 6,7 %. Nejvíce nezaměstnaných bylo stále ve zpracovatelském průmyslu, tento rok to však bylo 41,4 %. Snížil se i počet zaměstnaných cizinců oproti minulému roku. Naopak zaměstnaných cizinců s živnostenským oprávněním přibýlo o 10 000.

Tato celosvětová hospodářská krize byla nejhlubší v historii České republiky. Ode dna se však ekonomika odpíchla velmi rychle. Celý hospodářský cyklus od fáze dna 1997 do další fáze dna 2009 trval 12 let.

4.4 Vývoj hospodářského cyklu od roku 2010 do roku 2013

Po roce 2009 až dodnes byla ekonomika proměnlivá. Po fázi dna ekonomika expandovala až do roku 2011, kdy HDP ustal na 3 % meziročního indexu. Následně ekonomika začala opět klesat a následovala recese. Nebyla zdaleka tak strmá a hluboká jako krize v roce 2009 (spíše se podobala krizi roku 1997 z hlediska HDP). Tento pokles ekonomiky začal v roce 2011, resp. od 1. čtvrtletí 2011, a skončil o dva roky později v 1. čtvrtletí roku 2013. Propad ekonomiky byl o 2,4 %. Od tohoto dna se ekonomika opět odrazila a stále se zvyšuje.

Průměrná roční míra inflace se v roce 2010 meziročně zvýšila o 1,5 %. V expanzi ekonomiky inflace mírně rostla a v prvním čtvrtletí roku 2011 byla na 1,7 %. V tomto roce byla průměrná roční míra inflace na 1,9 %. Jak se ekonomika začala zpomalovat, inflace se zvyšovala. V roce 2012 dosáhla 3,3 %. Jelikož recese dosáhla dna již na začátku roku 2013, tak celková roční míra inflace za rok 2013 byla nižší. Zrychlila se pouze na 1,4 %. Jak je vidět na grafu 4, nejvyšší inflace od roku 2010 byla v roce 2012 a od té doby se stále snižuje.

Míra nezaměstnanosti se v roce 2010 zvýšila na 7,3 %. V roce 2011 toto procento kleslo na 6,7 %. Je tedy vidět, že přestože se ekonomika už vzpamatovávala, tak na nezaměstnanost to mělo opožděný dopad. Chvilí trvalo, než si lidé opět našli práci. Recese se na nezaměstnanosti projevila relativně málo. V roce 2012 se nezaměstnanost zvýšila pouze na 7 %. Průměrně za celý rok 2013 by se dalo říci, že se míra

nezaměstnanosti nezměnila. Jak je ale vidět v tabulce 10, míra nezaměstnanosti se stále snižuje.

Po dně roku 2009 ekonomika sice expandovala, ale vrcholu nedosáhla. Namísto toho přešla do recese, která trvala 2 roky. Recese byla však mírná a přešla do expanze, která trvá dodnes.

4.5 Srovnání ekonomiky ČR s jinými státy

Stejně jako má Česká republika svůj Český statistický úřad, kde se zpracovávají a vyhodnocují veškerá data, tak i Evropská unie má svůj statistický úřad. Tento statistický úřad, který se jmenuje Eurostat, shromažďuje a zpracovává data od členských států, díky kterým lze srovnávat jednotlivé státy Evropské unie. Tyto data slouží také jako podklady pro Evropskou centrální banku.

V následujících tabulkách je znázorněna míra růstu reálného hrubého domácího produktu, míra inflace a míra nezaměstnanosti. Tyto data jsou ze zemí Evropské unie i mimo ní. Mimo EU28 jsou zde i kandidátské země do Evropské unie: Island a Turecko. Sousední země, které patří do Evropy, ale ne do EU: Norsko a Švýcarsko. Nakonec státy mimo Evropu: Spojené státy a Japonsko. Uvedené údaje jsou sledovány od roku 2006 do roku 2014. Hodnoty označené dvojtečkou nebyly podle Eurostatu k dispozici.

Míra růstu reálného HDP

(míra růstu objemu HDP - procentní změna oproti předchozímu roku)

Země / Období	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Belgie	2,6	3,0	1,0	- 2,6	2,5	1,6	0,1	0,3	1,0
Bulharsko	6,5	6,9	5,8	- 5,0	0,7	2,0	0,5	1,1	1,7
Česká republika	6,9	5,5	2,7	- 4,8	2,3	2,0	-0,8	-0,7	2,0
Dánsko	3,8	0,8	-0,7	- 5,1	1,6	1,2	-0,7	-0,5	1,0
Německo	3,7	3,3	1,1	- 5,6	4,1	3,6	0,4	0,1	1,6
Estonsko	10,4	7,9	-5,3	-14,7	2,5	8,3	4,7	1,6	:
Irsko	5,5	4,9	-2,6	- 6,4	-0,3	2,8	-0,3	0,2	:
Řecko	5,8	3,5	-0,4	- 4,4	-5,4	-8,9	-6,6	-3,9	:
Španělsko	4,2	3,8	1,1	- 3,6	0,0	-0,6	-2,1	-1,2	1,4
Francie	2,4	2,4	0,2	- 2,9	2,0	2,1	0,3	0,3	0,4
Chorvatsko	4,8	5,2	2,1	- 7,4	-1,7	-0,3	-2,2	-0,9	:
Itálie	2,0	1,5	-1,0	- 5,5	1,7	0,6	-2,8	-1,7	-0,4
Kypr	4,5	4,9	3,6	- 2,0	1,4	0,3	-2,4	-5,4	:
Lotyšsko	11,6	9,8	-3,2	-14,2	-2,9	5,0	4,8	4,2	2,4
Litva	7,4	11,1	2,6	-14,8	1,6	6,1	3,8	3,3	2,9
Lucembursko	4,9	6,5	0,5	- 5,3	5,1	2,6	-0,2	2,0	:
Maďarsko	4,0	0,5	0,9	- 6,6	0,8	1,8	-1,5	1,5	:
Malta	1,8	4,0	3,3	- 2,5	3,5	2,2	2,5	2,5	:
Nizozemsko	3,8	4,2	2,1	- 3,3	1,1	1,7	-1,6	-0,7	0,8
Rakousko	3,4	3,6	1,5	- 3,8	1,9	3,1	0,9	0,2	0,3
Polsko	6,2	7,2	3,9	2,6	3,7	4,8	1,8	1,7	3,3
Portugalsko	1,6	2,5	0,2	- 3,0	1,9	-1,8	-3,3	-1,4	0,9
Rumunsko	8,1	6,9	8,5	- 7,1	-0,8	1,1	0,6	3,4	:
Slovinsko	5,7	6,9	3,3	- 7,8	1,2	0,6	-2,6	-1,0	2,6
Slovensko	8,3	10,7	5,4	- 5,3	4,8	2,7	1,6	1,4	:
Finsko	4,1	5,2	0,7	- 8,3	3,0	2,6	-1,4	-1,3	-0,1
Švédsko	4,7	3,4	-0,6	- 5,2	6,0	2,7	-0,3	1,3	:
Spojené království	3,0	2,6	-0,3	- 4,3	1,9	1,6	0,7	1,7	2,6
Island	4,2	9,7	1,1	- 5,1	-2,9	2,1	1,1	3,5	:
Norsko	2,4	2,9	0,4	- 1,6	0,6	1,0	2,7	0,7	2,2
Švýcarsko	4,0	4,1	2,3	- 2,1	3,0	1,8	1,1	1,9	:
Turecko	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Spojené státy	2,7	1,8	-0,3	-2,8	2,5	1,6	2,3	2,2	2,4
Japonsko	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Zdroj: Databáze Eurostatu 07/03/2015, <http://apl.czso.cz/pli/eutab/html.h>

Tabulka 12 – Míra reálného růstu HDP ve vybraných státech

V tabulce 12 je vidět, že v roce 2009 byly všechny uvedené státy v krizi. Nejhůře na tom byla Litva, Lotyšsko a Estonsko. U všech těchto států převyšovala míra růstu reálného HDP -14 %. Další rok u většiny zemí již hodnoty v mínusu nebyly. Nejlépe na tom bylo Švédsko, které po krizi dosáhlo 6 %.

Na druhou stranu je vidět, že recese v roce 2013 celosvětová nebyla. Většina uvedených států neměla míru růstu HDP v mínusu. V roce 2012 se předvíдалo, že tato krize bude hluboká.

Za rok 2014 nejsou u všech států k dispozici informace. Ze států, které tyto data mají, jsou pouze dva státy v mínusu. Určit na jaké úrovni je Česká republika vzhledem k ostatním státům je složité, protože data za jednotlivé roky jsou u všech států velmi proměnlivá. Každopádně některé státy jsou v mínusu již několik let. Například Řecko má záporné hodnoty již od roku 2008, Chorvatsko a Španělsko od roku 2009. Dále na tom nebyly dobře ani státy Irsko a Portugalsko. V roce 2013 je na tom ČR ve srovnání s uvedenými státy velmi špatně, pouze 8 zemí je na tom hůře. Následující rok má však Česká republika míru růstu reálného HDP na 2 %. Toto procento je šesté v řadě z uvedených dat.

Nejlépe za uvedené období na tom bylo Lotyšsko v roce 2006, kdy míra růstu HDP dosahovala 11,6 %. Naopak nejhůř na tom byla Litva v roce 2009 s -14,8 %.

Míra inflace (HICP)
(průměrné roční tempo růstu, v %)

Země / Období	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Belgie	2,3	1,8	4,5	0,0	2,3	3,4	2,6	1,2	0,5
Bulharsko	7,4	7,6	12,0	2,5	3,0	3,4	2,4	0,4	-1,6
Česká republika	2,1	3,0	6,3	0,6	1,2	2,1	3,5	1,4	0,4
Dánsko	1,9	1,7	3,6	1,1	2,2	2,7	2,4	0,5	0,3
Německo	1,8	2,3	2,8	0,2	1,2	2,5	2,1	1,6	0,8
Estonsko	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7	5,1	4,2	3,2	0,5
Irsko	2,7	2,9	3,1	-1,7	-1,6	1,2	1,9	0,5	0,3
Řecko	3,3	3,0	4,2	1,3	4,7	3,1	1,0	-0,9	-1,4
Španělsko	3,6	2,8	4,1	-0,2	2,0	3,1	2,4	1,5	-0,2
Francie	1,9	1,6	3,2	0,1	1,7	2,3	2,2	1,0	0,6
Chorvatsko	3,3	2,7	5,8	2,2	1,1	2,2	3,4	2,3	0,2
Itálie	2,2	2,0	3,5	0,8	1,6	2,9	3,3	1,3	0,2
Kypr	2,2	2,2	4,4	0,2	2,6	3,5	3,1	0,4	-0,3
Lotyšsko	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2	4,2	2,3	0,0	0,7
Litva	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	4,1	3,2	1,2	0,2
Lucembursko	3,0	2,7	4,1	0,0	2,8	3,7	2,9	1,7	0,7
Maďarsko	4,0	7,9	6,0	4,0	4,7	3,9	5,7	1,7	0,0
Malta	2,6	0,7	4,7	1,8	2,0	2,5	3,2	1,0	0,8
Nizozemsko	1,7	1,6	2,2	1,0	0,9	2,5	2,8	2,6	0,3
Rakousko	1,7	2,2	3,2	0,4	1,7	3,6	2,6	2,1	1,5
Polsko	1,3	2,6	4,2	4,0	2,7	3,9	3,7	0,8	0,1
Portugalsko	3,0	2,4	2,7	-0,9	1,4	3,6	2,8	0,4	-0,2
Rumunsko	6,6	4,9	7,9	5,6	6,1	5,8	3,4	3,2	1,4
Slovinsko	2,5	3,8	5,5	0,9	2,1	2,1	2,8	1,9	0,4
Slovensko	4,3	1,9	3,9	0,9	0,7	4,1	3,7	1,5	-0,1
Finsko	1,3	1,6	3,9	1,6	1,7	3,3	3,2	2,2	1,2
Švédsko	1,5	1,7	3,3	1,9	1,9	1,4	0,9	0,4	0,2
Spojené království	2,3	2,3	3,6	2,2	3,3	4,5	2,8	2,6	1,5
Island	4,6	3,6	12,8	16,3	7,5	4,2	6,0	4,1	1,0
Norsko	2,5	0,7	3,4	2,3	2,3	1,2	0,4	2,0	1,9
Švýcarsko	1,0	0,8	2,3	-0,7	0,6	0,1	-0,7	0,1	0,0
Turecko	9,3	8,8	10,4	6,3	8,6	6,5	9,0	7,5	8,9
Spojené státy	3,2	2,8	3,8	-0,4	1,6	:	:	:	1,3
Japonsko	0,3	0,0	1,4	-1,4	-0,7	:	:	:	:

Zdroj: Databáze Eurostatu 07/03/2015, <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h>

Tabulka 13 - Míra inflace ve vybraných státech

Na míře inflace v tabulce 13 je také vidět, že hospodářská krize roku 2009 nebyla otázkou pouze České republiky. V roce 2008 se téměř u většiny výše uvedených zemí zvýšila míra inflace o několik procent. Tato vyšší inflace byla nepochybně jedním z faktorů vzniku krize. V roce 2009 se naopak tyto míry inflace radikálně snížily.

Při pohledu na jednotlivé země na tom Česká republika není nejhůře. V roce 2014 nebyla inflace vysoká v žádné zemi. Nejvyšší byla v Turecku (8,9 %) a v rámci Evropské unie byla nejvyšší ve Spojeném království (1,5 %). Ze států Evropské unie mělo pět států dokonce deflaci. Nejvyšší ji mělo Bulharsko, které dosahovalo hodnot -1,6 %.

Za celkové sledované období byla nejhorší inflace na Islandu v roce 2009. Byla zde na 16,3 % a následující rok zhruba o polovinu klesla. V EU byla nejvyšší hodnota v Lotyšsku v roce 2008, kde byla inflace 15,3 %. Následný rok klesla v důsledku krize na 3,3 %, další rok došlo i k deflaci. Nejvyšší deflaci lze naopak najít v Irsku v roce 2009 (-1,7 %).

Míra nezaměstnanosti
 (v %)

Země / Období	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Belgie	8,3	7,5	7,0	7,9	8,3	7,2	7,6	8,4	8,5
Bulharsko	9,0	6,9	5,6	6,8	10,3	11,3	12,3	13,0	11,6
Česká republika	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0	7,0	6,1
Dánsko	3,9	3,8	3,4	6,0	7,5	7,6	7,5	7,0	6,6
Německo	10,1	8,5	7,4	7,6	7,0	5,8	5,4	5,2	5,0
Estonsko	5,9	4,6	5,5	13,5	16,7	12,3	10,0	8,6	7,4
Irsko	4,5	4,7	6,4	12,0	13,9	14,7	14,7	13,1	11,3
Řecko	9,0	8,4	7,8	9,6	12,7	17,9	24,5	27,5	26,5
Španělsko	8,5	8,2	11,3	17,9	19,9	21,4	24,8	26,1	24,5
Francie	8,8	8,0	7,4	9,1	9,3	9,2	9,8	10,3	10,2
Chorvatsko	11,6	10,0	8,9	9,6	12,3	13,9	16,1	17,3	17,0
Itálie	6,8	6,1	6,7	7,8	8,4	8,4	10,7	12,2	12,7
Kypr	4,6	3,9	3,7	5,4	6,3	7,9	11,9	15,9	16,1
Lotyšsko	7,0	6,1	7,7	17,5	19,5	16,2	15,0	11,9	10,8
Litva	5,8	4,3	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7
Lucembursko	4,6	4,2	4,9	5,1	4,6	4,8	5,1	5,9	6,0
Maďarsko	7,5	7,4	7,8	10,0	11,2	10,9	10,9	10,2	7,7
Malta	6,8	6,5	6,0	6,9	6,9	6,4	6,3	6,4	5,9
Nizozemsko	4,4	3,6	3,1	3,7	4,5	4,4	5,3	6,7	7,4
Rakousko	4,8	4,4	3,8	4,8	4,4	4,2	4,3	4,9	:
Polsko	13,9	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1	10,3	9,0
Portugalsko	8,8	9,2	8,7	10,7	12,0	12,9	15,8	16,4	14,1
Rumunsko	7,2	6,4	5,6	6,5	7,0	7,2	6,8	7,1	6,8
Slovinsko	6,0	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2	8,9	10,1	9,8
Slovensko	13,5	11,2	9,6	12,1	14,5	13,7	14,0	14,2	13,2
Finsko	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7	8,2	8,7
Švédsko	7,1	6,1	6,2	8,3	8,6	7,8	8,0	8,0	7,9
Spojené království	5,4	5,3	5,6	7,5	7,8	8,1	7,9	7,6	:
Island	2,9	2,3	3,0	7,2	7,6	7,1	6,0	5,4	5,0
Norsko	3,4	2,5	2,5	3,2	3,6	3,3	3,2	3,5	3,5
Švýcarsko	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Turecko	9,0	9,1	10,0	13,0	11,1	9,1	8,4	9,0	:
Spojené státy	4,6	4,6	5,8	9,3	9,6	8,9	8,1	7,4	6,2
Japonsko	4,1	3,8	4,0	5,1	5,0	4,6	4,3	4,0	3,6

Zdroj: Databáze Eurostatu 07/03/2015, <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h>

Tabulka 14 - Míra nezaměstnanosti ve vybraných státech

Míra nezaměstnanosti ve sledovaných státech byla různorodá. U většiny států však platí, že po roce 2008 míra nezaměstnanosti stoupla, někdy i radikálně, a mnohdy už ani neklesla na počáteční míru. Česká republika na tom opět není tak špatně. Po krizi roku 2008 je míra nezaměstnanosti relativně stabilní.

Nejhůře je na tom s nezaměstnaností Řecko, u kterého se po řecké krizi roku 2009 míra nezaměstnanosti stále zvyšuje. V roce 2013 dosáhla dokonce 27,5 %, což je i nejvyšší míra mezi sledovanými státy od roku 2006. Hned po Řecku je Španělsko, které zasáhla také krize. U toho se zvedla míra nezaměstnanosti už v roce 2008 a v roce 2013 se zvedla na 26,1 %. Na druhou stranu u obou těchto států hodnoty v roce 2014 klesly. Sledované státy mimo Evropskou unii na tom tak špatně nejsou. Nejvyšší míru nezaměstnanosti mimo EU má Turecko, u kterého však tato míra klesala a roku 2013 dosahovala 9 %.

Nejlépe na tom byl Island v roce 2007, kdy dosahoval míry nezaměstnanosti pouze 2,3 %. Během dalších let se zde nezaměstnanost sice dost zvýšila, ale nemělo to tak radikální průběh jako například u Řecka. Nejvyšší míru 7,6 %, kterou měl Island v roce 2010, ale nepřesáhla ani Česká republika. Mezi státy s nejmenší mírou nezaměstnanosti by se dalo zahrnout i Norsko, které má nezaměstnanost pohybující se stabilně okolo 3 %. Co se týče Evropské unie tak nejnižších hodnot dosahuje Rakousko (míra nezaměstnanosti pohybující se mezi 4 – 5 %) a Lucembursko (míra nezaměstnanosti pohybující se mezi 4 – 6 %).

Při pohledu na státy Evropské unie je možné vidět, že zhruba u poloviny států se od roku 2006 do roku 2013 míra nezaměstnanosti zvyšuje a často převyšuje 10 %. V roce 2014 se však u mnoha států míra snížila. Pouze u jednoho státu EU se míra nezaměstnanosti od roku 2006 stále snižuje (Německo). Ostatní státy mají buď konstantní nezaměstnanost, nebo je u několika států různorodá. Česká republika tedy není nezaměstnaností v evropském měřítku na nejnižších příčkách. Míra nezaměstnanosti ČR je totiž relativně stabilní a vzhledem k ostatním státům EU není tak vysoká.

5 Postavení ČR a výhledy do budoucna

Ve srovnání s jinými státy Evropské unie si vede Česká republika dobře v rámci inflace a nezaměstnanosti. Patří totiž mezi země s nejnižšími hodnotami těchto ukazatelů. Co se týče hrubého domácího produktu, už na tom není tak dobře. Na druhou stranu na tom však není ani zdaleka nejhůře. V roce 2013 je míra růstu reálného HDP u České republiky mezi horšími. Další rok se však míra HDP vylepšila a dosahuje zhruba průměru. Bohužel však zatím nejsou informace od všech členských států, takže se rok 2014 nedá zcela zhodnotit. Je však možné, že kdyby už byla ČR v eurozóně, tak by na tom byla její ekonomika hůře. Musela by totiž pomáhat ekonomicky slabším státům eurozóny, což by zpomalilo její ekonomický růst. Například Česká republika „vyhrála“ tím, že není v eurozóně vzhledem k řecké či španělské krizi. Jsou však státy (např. Slovensko), kterým vstup do eurozóny pomohl a jsou na tom v současnosti lépe než ČR. Lze z toho tedy usuzovat, že vstup do eurozóny má své klady i zápory, které se spíše projeví po delším čase.

Co se týče samostatné České republiky, tak si od poslední recese vede dobře. Ekonomika se stále zlepšuje a rok 2014 také vypadá příznivě. Meziroční index hrubého domácího produktu se stále zvyšuje, inflace se po roce 2012 snížila a nezaměstnanost se také stále snižuje. Proto není nereálné předpovídat pozitivní výhledy, alespoň v nejbližší budoucnosti.

Aktuální predikce Ministerstva financí, která byla vytvořena 31. 1. 2015, předpovídá na rok 2014 reálný růst hrubého domácího produktu na 2,4 %. Podle Eurostatu dosáhla však Česká republika pouze 2 %. Na rok 2015 prognózuje 2,7 %, ale v roce 2016 by však podle aktuální predikce měl růst ekonomiky mírně klesnout na 2,5 %. (Makroekonomická predikce - leden 2015, 2015, online)

Průměrná míra inflace měla být roku 2014 na 0,4 %, což odpovídá skutečnosti. V roce 2015 se předpokládá zpomalení míry inflace na 0,3 %, avšak v roce 2016 by se měla opět zrychlit na 1,4 %. (Makroekonomická predikce - leden 2015, 2015, online)

Co se týče míry nezaměstnanosti, tak předpoklad odpovídá skutečnosti, stejně jako u inflace. V roce 2014 tedy hodnota dosáhla 6,1 %. Podle aktuální predikce by se

nezaměstnanost měla snižovat a to v roce 2015 na 5,7 % a následující rok na 5,6 %. (Makroekonomická predikce - leden 2015, 2015, online)

Mezi problémy ekonomiky vzhledem k budoucnosti nelze zahrnout pouze ekonomické problémy České republiky. Zcela jistě by se dala mezi ně zahrnout otázka, kdy vstoupí Česká republika do eurozóny a jaký to na ni bude mít vliv. Dále by se také mělo přihlížet na stále přetrvávající řeckou finanční krizi, neustávající boje na Ukrajině, příp. spor Ukrajiny s Ruskem, který se dotýká i ostatních států (nejen evropských) nebo také islámský či jiný terorismus, kterým se začíná zabývat většina světa, dokonce i Česká republika. Vzhledem k tomu, že na celosvětovou ekonomiku měl dopad i teroristický útok v New Yorku roce 2001, musí se tyto skutečnosti brát i jako ekonomický problém.

6 Závěr

Teoretická část je rozdělena podle jednotlivých ukazatelů. U hrubého domácího produktu je uvedena a vysvětlena jeho definice a uvedeny jeho tři výpočty. Dále jsou zde obsaženy pojmy, jako jsou hrubý národní produkt, nominální a reálný HDP, osobní a disponibilní důchod a alternativní ukazatele, zejména čistý ekonomický blahobyt. Dalším ukazatelem je inflace, u které jsou vysvětleny jednotlivé stupně, její příčiny (tedy poptávková a nákladová inflace), měření a důsledky. Je zde také přehled základních položek spotřebního koše, který používá Český statistický úřad ke sledování tohoto ukazatele. U nezaměstnanosti jsou uvedeny jeho druhy (nezaměstnanost frikční, strukturální a cyklická) či doba trvání. Dále je zde zahrnuto měření nezaměstnanosti, její příčiny vzniku a dopady, které mohou být ekonomické a sociální.

Charakteristika hospodářského cyklu obsahuje také typy neboli délky cyklu. Tyto délky jsou srovnány z pohledu dvou autorů, jejichž názory se mírně liší. Důležité jsou fáze hospodářského cyklu, které tu jsou jednotlivě popsány (kontrakce, dno, expanze a vrchol). Dále jsou zde rozebrány hlavní teorie vzniku a předvídání cyklu.

Analytická část práce je také rozdělena podle jednotlivých ukazatelů. Navíc je doplněna o krátkou historii hospodářských cyklů, srovnání s vybranými státy a prognózou do budoucna.

Práce sleduje vývoj ekonomiky pomocí hrubého domácího produktu na meziročních indexech. Tento vývoj je zde sledován od roku 1997 do současnosti. V letech 1997, 2009 a 2013 byly meziroční indexy v mínusu. Naopak velmi vysoké byly v roce 2006, kdy dosáhly nejvyššího bodu v historii České republiky. Dále byly vysoké indexy i v letech 2000 a 2011.

Dalším sledovaným ukazatelem je inflace. Daným obdobím jsou opět roky 1997 až 2014. Na začátku tohoto období byla inflace v České republice pádivá (přesáhla 10 %). Poté i přes různé výkyvy 10 % nepřekročila a zůstala tedy mírná.

Práce se také dále zabývá sledováním zejména míry zaměstnanosti a obecné míry nezaměstnanosti od roku 1997. Míra nezaměstnanosti je proměnlivá. V roce 1997

dosahovala 4,8 %, poté se pohybovala proměnlivě okolo 7 – 8 %. Poslední dva roky se však stále snižuje a na konci roku 2014 byla 5,9 %. Dílčí analýzou je také počet cizinců pracujících v České republice.

Hlavním cílem práce je pozorování vývoje jednoho celého hospodářského cyklu v České republice (1997 – 2009) v rámci jednotlivých fází. Na dno se ČR poprvé dostala v roce 1997. Hrubý domácí produkt dosahoval 98,4 %, inflace se zrychlovala na pádivou, nezaměstnanost ale byla nízká. Expanze trvala 9 let, uprostřed však byla dvouletá recese. Vrchol roku 2006 byl v ČR nejvyšší. HDP vzrostl na 106,1 %, inflace byla 2,5 % a nezaměstnanost dosahovala 7,1 %. Od roku 2006 do 2009 ekonomika klesala a dostala se do nejhlubší krize České republiky. Meziroční index HDP klesl na 94,5 %, inflace však byla nízká a nepřesáhla 2 %, míra nezaměstnanosti dosahovala 6,7 %. Od této krize zažila ČR ještě jednu mírnější krizi v roce 2013 a od té doby ekonomika roste.

Dále je v práci Česká republika také srovnána s vybranými cizími zeměmi v období 2006 - 2014. Porovnává se míra růstu reálného HDP, inflace a nezaměstnanosti. U míry růstu reálného HDP je dokázáno, že hospodářská krize roku 2009 byla celosvětová. Meziroční míra HDP byla totiž u všech zemí v mínusu. Je zde také vidět Řecká, Chorvatská a Španělská krize, která byla delší než u většiny zemí. Řecko a Španělsko má také dlouhodobě vysokou nezaměstnanost, která přesahuje 20 %.

Nakonec je v poslední kapitole shrnuto postavení České republiky vůči vybraným státům a její výhledy do budoucna. Česká republika si vede dobře v oblasti inflace a nezaměstnanosti. Tyto ukazatele mají jedny z nejnižších hodnot. Naopak míra růstu reálného HDP v rámci Evropské unie na tom není nejlépe. V roce 2014 se však tato míra zlepšila, ale jelikož nejsou za tento rok údaje ze všech zemí, nelze státy jednoznačně srovnat. Vzhledem k prognóze ministerstva financí by však měl být rok 2015 příznivý, ale roku 2016 by se mohli HDP a inflace mírně zhoršit.

Hospodářský cyklus je velmi nevyzpytatelný ukazatel. Každý cyklus je jiný a nedá se přesně stanovit, jak se bude vyvíjet. Lépe se dají stanovit a sledovat vnitřní vlivy. Nepředvídatelné skutečnosti (jako např. války, či nové objevy) přinášejí největší výkyvy v ekonomice. Proto by se mělo také více přihlížet na události v cizině (Islámisté, Ukrajina, Rusko). Větší pozornost by se také mělo dostat čistému ekonomickému blahobytu.

7 Seznam literatury

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Dana STARÁ a Roman SVOBODA. *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 206 s. ISBN 978-80-7380-369-8.

CZESANÝ, Slavoj. *Hospodářský cyklus: teorie, monitorování, analýza, prognóza*. Praha: Linde, 2006, 199 s. ISBN 80-720-1576-1.

FRANK, Jakub. *Hospodářský cyklus a vývoj české ekonomiky*. Praha, 2014. Diplomová práce. Bankovní institut vysoká škola Praha. Vedoucí práce Ing. Stanislav Heczko, Ph.D.)

FRIEDMAN, Milton. *Za vším hledej peníze*. Praha: Grada Publishing a Liberální institut, 1997, 263 s. ISBN 80-7169-480-0.

GEBELTOVÁ, Zdeňka. *Hrubý domácí produkt – 3. cvičení*. [přednáška]. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2012.

HELÍSEK, Mojmír. *Makroekonomie: základní kurs*. 2. přeprac. vyd. Slaný: Melandrium, 2002, x, 326 s. ISBN 80-861-7525-1. (obrázek strana 165)

HOLMAN, Robert. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, 424 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7179-861-3.

MANKIWI, N. *Zásady ekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999, 763 s. ISBN 80-716-9891-1.

SAMUELSON, Paul Anthony a Bohuslav SEKERKA. *Ekonomie*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1991, 1011 s. ISBN 80-205-0192-4.

TERKEL, Studs. *Hard Times: An Oral History of the Great Depression in America*. New York: Pantheon, 1970.

THUROW, Roger. *Zvláštní nabídka, pouze dnes: 6 milionů dinárů za tyčinku Snickers*. *The Wall Street Journal*. 4. srpna 1993, str. A1

WITTGRÚBEROVÁ, Barbora. *Hospodářský cyklus a možnosti jeho ovlivnění*. Praha, 2013. Bakalářská práce. Bankovní institut vysoká škola Praha. Vedoucí práce Doc. Ing. Hana Pačesová, CSc.

Internetové zdroje:

Český statistický úřad [online]. 27.2.2015 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/>

Inflace, míra inflace - Metodika. In: Český statistický úřad [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/kdyz-se-rekne-inflace-resp-mira-inflace>

Makroekonomická predikce - leden 2015. *Ministerstvo financí* [online]. 2015-01-31 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/prognozy/makroekonomicka-predikce/2015/makroekonomicka-predikce-leden-2015-20401>

Makroekonomická úloha státu. In: Roana.blog.cz [online]. 2012 [cit. 2014-09-11]. Dostupné z: <http://roana.blog.cz/1205/makroekonomicka-uloha-statu>

Makroekonomie 1: Magický čtyřúhelník. Ekospace.cz [online]. 2013 [cit. 2014-09-11]. Dostupné z: <http://www.ekospace.cz/2-makroekonomie-1/323-34-magicky-ctyruhelnik>

8 Seznam obrázků

Obrázek 1- Magický čtyřúhelník	11
Obrázek 2 - Fáze hospodářského cyklu	32

9 Seznam grafů

Graf 1 - Vývoj HDP v ČR za roky 2008 - 2013	19
Graf 2 - HDP v ČR - vybrané roky	39
Graf 3 - Vývoj HDP v letech 1997 – 2014	43
Graf 4 - Míra inflace 1994 – 2013	45

10 Seznam tabulek

Tabulka 1 - Skupiny ve spotřebním koši	24
Tabulka 2 - HDP výrobní metodou v ČR v letech 2006 – 2013.....	40
Tabulka 3 - HDP výdajovou metodou v ČR v letech 2006 – 2013	40
Tabulka 4 - HDP důchodovou metodou v ČR v letech 2006 – 2013	41
Tabulka 5 - HDP výrobní metodou v ČR v letech 2006 - 2013 (ceny roku 2010).....	42
Tabulka 6 - Porovnání běžných a reálných cen	42
Tabulka 7 - HDP a HND v běžných cenách	42
Tabulka 8 - Průměrná roční míra inflace v letech 1997 - 2014	45
Tabulka 9 - Zaměstnanosti a nezaměstnanost v letech 1997 - 2012.....	46
Tabulka 10 - Míra zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity 2013 - 2014 ...	47
Tabulka 11 - Zaměstnávání cizinců v letech 1997 – 2012	48
Tabulka 12 – Míra reálného růstu HDP ve vybraných státech	54
Tabulka 13 - Míra inflace ve vybraných státech.....	56
Tabulka 14 - Míra nezaměstnanosti ve vybraných státech	58